

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Eliška Mikešová

**Stížnost pro porušení zákona podle § 266
trestního řádu**

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12. 10. 2025

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 118 048 znaků včetně mezer.

Eliška Mikešová

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce, a jeho cenné rady a postřehy k tématu z perspektivy soudce trestního kolegia Nejvyššího soudu. Dále děkuji svým kolegům z Odboru dohledu a kárné agendy Ministerstva spravedlnosti, kteří mne v průběhu mé studijní stáže zasvětili do praxe vyřizování podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona. Nakonec bych chtěla poděkovat své rodině a nejbližším přátelům za podporu a trpělivost při psaní této práce i v průběhu celého studia.

Obsah

Obsah.....	4
Seznam pojmů a zkratek	7
Úvod	8
1. Stížnost pro porušení zákona v kontextu systému mimořádných opravných prostředků podle trestního řádu	10
1.1. Právní moc rozhodnutí	12
1.2. Dovolání	13
1.3. Obnova řízení	14
1.4. Oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu.....	15
2. Charakteristika stížnosti pro porušení zákona	18
2.1. Důvodnost stížnosti pro porušení zákona.....	19
2.2. Přípustnost stížnosti pro porušení zákona	20
2.2.1. Stížnost pro porušení zákona ve prospěch zemřelého	22
2.2.2. Stížnost pro porušení zákona proti rozhodnutí Nejvyššího soudu	22
2.2.3. Překryv s jinými mimořádnými opravnými prostředky	23
2.3. Rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona	23
2.4. Podnět k podání stížnosti pro porušení zákona	24
2.5. Přezkum podnětů.....	25
3. Historický exkurz do vývoje mimořádných opravných prostředků ve vztahu ke stížnosti pro porušení zákona	27
3.1. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).....	27
3.1.1. Přerušeni nebo odloženi výkonu trestu.....	28
3.1.2. Porušení zákona ve prospěch obviněného	29
3.2. Zákon č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).....	31
3.3. Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).....	31
3.4. Řád soudu trestního zavedený zákonem č. 119/1873 ř. ž.	32

4.	Stížnost pro porušení zákona v kontextu srovnatelných zahraničních systémů mimořádných opravných prostředků	35
4.1.	Slovenská republika: zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok	35
4.1.1.	Dovolání podle § 368 a násl. trestného poriadku	35
4.1.2.	Zrušení právoplatných rozhodnutí v přípravném konaní podle § 363 a násl. trestného poriadku	37
4.1.3.	Dostupné statistiky	39
4.2.	Rakouská republika: spolkový zákon BGBl. Nr. 60/1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB)	40
5.	Přezkum podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona v praxi	42
5.1.	Obdržené podněty, podané stížnosti a jejich úspěšnost	42
5.2.	Krátkodobé trendy v podnětech	43
5.3.	Zátěž Nejvyššího soudu: Srovnání stížnosti pro porušení zákona a dovolání ..	45
6.	Analýza rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnostech pro porušení zákona v roce 2023	47
6.1.	Charakteristika napadených rozhodnutí v čase	47
6.2.	Forma napadených rozhodnutí	48
6.3.	Využití opravných prostředků v předcházejícím řízení	49
6.4.	Typy porušení zákona	50
6.4.1.	Obecné kategorie nezákonností	50
6.4.2.	Konkrétní typy nezákonností	51
6.5.	Kategorie rozhodnutí podle významu řešené otázky	54
7.	Budoucnost stížnosti pro porušení zákona: úvahy <i>de lege ferenda</i>	55
7.1.	Stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného	55
7.2.	Stížnost pro porušení zákona proti rozhodnutí v přípravném řízení	56
7.3.	Omezení podání stížnosti pro porušení zákona lhůtou	58
7.4.	Podmínění podání stížnosti pro porušení zákona předchozím vyčerpáním řádných opravných prostředků	60
7.5.	Kde je stížnost pro porušení zákona nenahraditelná?	63

8.	Závěr	67
9.	Seznam použitých zdrojů.....	71
9.1.	Monografie, publikace, sborníky	71
9.2.	Časopisy a odborné články.....	72
9.3.	Elektronické prameny, výroční zprávy, důvodové zprávy, ročenky.....	73
9.4.	Právní předpisy.....	75
9.5.	Judikatura	77
10.	Seznam analyzovaných rozhodnutí	79
11.	Seznam tabulek a grafů.....	83
	Tabulky.....	83
	Grafy	83
12.	Abstrakt práce v českém jazyce.....	84
13.	Abstract of the thesis in English	85

Seznam pojmů a zkratek

Listina	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, v platném znění (Česká republika)
ministerstvo (spravedlnosti)	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
ministr (spravedlnosti)	ministr spravedlnosti České republiky
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
řád soudu trestního	Řád soudu trestního zavedený zákonem č. 119/1873 ř. ž. (Rakousko-uherská monarchie)
Sb. rozh. tr.	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, část trestní
Sb. n. u. ÚS	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
StGB	spolkový zákon BGBI. Nr. 60/1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB) (Rakouská republika)
stížnost pro porušení zákona trestní řád	stížnost pro porušení zákona podle § 266 trestního řádu zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění (Česká republika)
trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění (Česká republika)
trestný poriadok	zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, v platném znění (Slovenská republika)
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky

V popisících grafů a tabulek mohou být dále pro zjednodušení použity zkratky:

SPZ	stížnost pro porušení zákona podle § 266 trestního řádu
ŘOP	řádné opravné prostředky

Všechny odkazy na právní předpisy směřují na jejich stávající a účinné znění, není-li v textu uvedeno jinak.

Úvod

V souvislosti s dlouho plánovanou rekodifikací trestního práva se čas od času znovu zažehne diskuse o zachování stížnosti pro porušení zákona v našem trestním řádu. Jde o přežitý pozůstatek totalitního státu? O nesystémový nástroj umožňující ministrovi spravedlnosti, představiteli moci výkonné, nepřipustně zasahovat do nezávislosti justice? Nebo jde naopak o cenný prostředek zajištění zákonnosti v trestním řízení a způsob, kterým lze dosáhnout nápravy ve specifické množině případů, v nichž nepomůžou zbylé mimořádné opravné prostředky?

Téma stížnosti pro porušení zákona je mi blízké, protože jsem v průběhu studia měla v rámci odborné praxe na Ministerstvu spravedlnosti (říjen 2022 až říjen 2023) možnost zapojit se do procesu přezkoumávání podnětů k jejich podání a získat představu o tom, jaké problémy jsou jejím prostřednictvím řešeny, a jak přispívá k odvětvové spolupráci v rámci trestní justice.

Domnívám se, že i v současné době, přes postupné rozšiřování dovolacích důvodů, se stížnost pro porušení zákona stále ještě nestala zcela obsoletním právním institutem, a zároveň jsem nenabyla dojmu, že by docházelo k jejímu zneužívání k politickým účelům nebo k přehlčení Nejvyššího soudu nedůvodnými podáními. Ve své diplomové práci bych proto ráda charakterizovala stížnost pro porušení zákona v kontextu současného trestního řádu a prezentovala způsoby jejího využívání v praxi.

Úvodem se budu zabývat nejprve systematikou mimořádných opravných prostředků podle trestního řádu, srovnám mezi sebou jejich účel a smysl a posoudím, jak se se stížnostmi pro porušení zákona v její současné podobě doplňují nebo překrývají.

Následně se zaměřím na institut samotný, jeho podstatu a historický vývoj. Porovnáám stížnost pro porušení zákona s obdobnými instituty ve srovnatelných právních rádech okolních států a shrnu zásadní společné rysy, přičemž se zaměřím obzvláště na slovenskou rekodifikaci trestního práva procesního, která tam nahradila starší znění našeho současného trestního řádu, zákona č. 141/1961 Sb., jehož platnost byla bezprostředně po rozdělení Československa zachována v obou státech.

Pokračovat budu charakteristikou užívání stížnosti pro porušení zákona v praxi, která vyplývá z dostupných oficiálních statistik, například jaký bývá roční objem podnětů adresovaných ministrovi, jak se v posledních letech měnil počet podaných stížností pro porušení zákona, nebo jak často jim bývá Nejvyšším soudem vyhověno.

V následující části podrobím analýze rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnostech pro porušení zákona vydaných v roce 2023. Předložím údaje o tom, čím jsou zpravidla napadená rozhodnutí charakteristická, co se týče orgánu, který je vydal, nebo toho, jak dlouho po svém vydání byla stížností pro porušení zákona napadena. Bude mne zajímat, v kolika věcech došlo k vyčerpání opravných prostředků nebo ve kterých by bývalo bylo možné nápravy dosáhnout též dovoláním. Definuji také obecné kategorie vad, pro které byly stížnosti pro porušení zákona v roce 2023 podávány, a porovnám, které z nich byly zastoupeny nejvíce.

Závěrem práce bude zhodnocení institutu jako takového, jakož i z pohledu připravované rekodifikace trestního řádu, tedy zda se jedná o institut stále potřebný, nebo skutečně již přežitý a nadbytečný a snadno nahraditelný zbylými mimořádnými opravnými prostředky, jako například dalším rozšířením dovolacích důvodů. Též se zde na základě předchozí analýzy pokusím navrhnout formu, ve které by mohla být stížnost pro porušení zákona zachována tak, aby byly její současně vytýkané vady co nejvíce oslabeny.

Cílem práce tak bude zhodnocení dosavadní existence institutu stížnosti pro porušení zákona a její role v našem právním řádu a na základě něj potom formulace odpovědi na otázku, zda a v jaké podobě by měla být zachována v případné budoucí rekodifikaci trestního řádu.

1. Stížnost pro porušení zákona v kontextu systému mimořádných opravných prostředků podle trestního řádu

Ani sebedokonalejší justiční systém se nevyhne občasným chybám. Proto je pro zachování práva na spravedlivý proces nutné, aby právní řád disponoval funkčním systémem opravných prostředků, zejména pak v rámci trestního řízení. Ten pak zajišťuje správný a spravedlivý chod justiční soustavy, ochranu základních práv a svobod osob, a přispívá k autoritě soudů a ostatních orgánů činných v trestním řízení, které by samozřejmě nemohly na neměnitelnosti a závaznosti vlastních vadných rozhodnutí trvat.¹

Omyly, jež mohou zapříčinit nesprávnost vydaného rozhodnutí zpravidla spočívají:

- a) ve skutkových vadách (*errores in facto*) zjištění orgánů činných v trestním řízení,
- b) v právních vadách (*errores in iure*) kvalifikace zjištěného skutkového stavu, anebo
- c) ve vadách procesního postupu (*errores in procedendo*) orgánu činného v trestním řízení, který vydání takového rozhodnutí předcházel.²

Minimalizace četnosti a včasná náprava vadných rozhodnutí je v tomto typu řízení obzvláště důležitá, jelikož je vedeno o nejzávažnějších právních deliktech v podobě trestných činů, za něž zákon připouští ty nejpřísnější druhy sankcí. V jeho průběhu, jakož i při eventuálním výkonu trestu se zpravidla nelze vyvarovat výrazných zásahů do základních práv a svobod obviněného,³ pročež je vždy třeba dbát jejich odůvodněnosti.

Rozhodnutí ve věcech trestních musí být vždy v co největším souladu se základními zásadami trestního řízení, vyjádřenými především v § 2 trestního řádu.⁴ Jejich důsledné

¹ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení*. Praha: Beck, 1999, s. 27.

² FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 532.

³ Tamtéž, s. 533.

⁴ JELÍNEK, Jiří a ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2023, s. 23.

respektování vnáší do řízení vyšší míru právní jistoty, a představuje pojistku proti libovůli subjektů vykonávajících v trestním řízení své stanovené pravomoci.⁵

Mezi těmito zásadami pak nad ostatní v kontextu opravných prostředků vyniká zejména zásada stíhání jen ze zákonných důvodů. V trestním řízení nelze vydat rozhodnutí v rozporu se zákonem, ať už by takový rozpor spočíval v jeho zákonu nevyhovující formě, obsahu či v průběhu řízení, jež jeho vydání předcházelo.⁶ Možnost zjednání nápravy cestou opravných prostředků je pak vůdčí zárukou respektování této zásady ze strany orgánů činných v trestním řízení.

Podání opravného prostředku osobou, která se cítí být vadným rozhodnutím dotčena na svých právech, je vždy dispozitivním procesním úkonem, o čemž svědčí i na mnoha místech v trestním řádu zakotvené právo obviněného se možnosti podat opravný prostředek vzdát (a znemožnit takový procesní úkon i ostatním osobám, které by tak mohly v jeho prospěch učinit) či právo podatele (nejen obviněného) podaný opravný prostředek později vzít zpět.

Podání opravného prostředku státním zástupcem, jakož i, v případě stížnosti pro porušení zákona, ministrem spravedlnosti, nesleduje oproti tomu nutně porušení subjektivních práv jednotlivce (byť se to přímo nevyklučuje). Účelem zřízení státního zastupitelství je zastupování státu při ochraně veřejného zájmu⁷, zatímco ministerstvo spravedlnosti představuje ústřední orgán státní správy pro soudy a státní zastupitelství⁸ a zákon mu ukládá dbát o zachovávání zákonnosti v okruhu své působnosti a činit podle zákonů potřebná opatření k nápravě.⁹ Uplatňují-li tak tyto oprávněné subjekty v trestním řízení opravné prostředky, měly by k tomu být vedeny v první řadě svou povinností dohlížet ve veřejném zájmu nad zachováním zákonnosti v trestním řízení.

V opravném řízení je přezkoumávané rozhodnutí podrobena přezkumu jeho zákonnosti a důvodnosti, ale také správnosti řízení, které předcházelo jeho vydání. Tuto přezkumnou činnost provádí zpravidla orgány vyššího stupně, u nichž se předpokládá stejné či lepší složení (např. přezkum rozhodnutí samosoudce senátem), a po stránce osobní také vyšší míra kvalifikace a

⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 46.

⁶ Tamtéž, s. 25.

⁷ Srov. § 1 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

⁸ Srov. § 11 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

⁹ Srov. § 24, věta za středníkem, tamtéž.

zkušeností než u orgánu, který ve věci rozhodoval v prvním (popř. druhém) stupni.¹⁰ Autoremedura, tj. náprava vadného rozhodnutí tím samym orgánem, který je vydal, je možná jen v zákonem vymezených případech,¹¹ a to zejména při nápravě zřejmých nesprávností nebo při plném vyhovění stížnosti, aniž by mohlo být zasaženo do práv jiné strany.

1.1. Právní moc rozhodnutí

Opravné prostředky zařazené do systematiky českého trestního řádu lze rozdělit na:

- a) **řádné**, které směřují proti dosud nepravomocným rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení a zpravidla se vyznačují suspensivním (odkladným) účinkem na jeho právní moc a vykonatelnost (*stížnost a odvolání*), a
- b) **mimořádné**, které směřují proti rozhodnutím již pravomocným; může přitom jít o rozhodnutí (*dovolání, obnova řízení a stížnost pro porušení zákona*).

Právní moc je vlastností rozhodnutí, resp. jeho výroků, jejímž účelem je zajištění stability rozhodnutí a právní jistoty osob, kterých se týká. Navenek se projevuje nezměnitelností (formální právní moc) a závazností (materiální právní moc) rozsudku, trestního příkazu či usnesení. Zakládá rozhodnou skutečnost pro uplatnění zásady *ne bis in idem* nebo překážky *rei iudicatae*. S nabytím právní moci se rozhodnutí zpravidla též stane vykonatelným a vynutitelným.¹²

Institut právní moci zajišťuje stabilitu společenských vztahů, zaručuje právo na spravedlivý proces a ohraničuje jeho skončení. Tam, kde byl člověk pravomocně zproštěn obžaloby, značí, že již v dané věci nemůže být opětovně stíhán, a naopak tam, kde byl někdo pravomocně odsouzen, zaručuje přesný druh a výměru jeho trestu za čin popsany ve výroku o vině. Neměnnost a stálost rozhodnutí konečně posiluje též autoritu orgánů činných v trestním řízení, jakož i samotného státu, a je nezbytná k zajištění výchovného účinku rozhodnutí na pachatele.¹³

Jelikož mimořádný opravný prostředek umožňuje průlom do právní moci rozhodnutí, považuje se za výjimečné opatření a je na místě mu vyhovět jen tam, kde zájem na zákonnosti a

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení*. Praha: Beck, 1999, s. 4.

¹¹ Např. § 131 odst. 1, § 146 odst. 1 trestního řádu.

¹² FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman, STRÍŽ, Igor a POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Díl 2, Trestní řád. Praha: Linde, 2010, s. 420.

¹³ JELÍNEK, Jiří a ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2023, s. 145.

správnosti napadeného rozhodnutí převažuje nad požadavkem jeho stability a nezměnitelnosti. Rozhodnutí zrušitelné či změnitelné cestou kteréhokoliv z mimořádných opravných prostředků by se tedy mělo vyznačovat tak zásadními vadami, pro které nelze na zachování jeho právní moci vůbec trvat.¹⁴

Jednotlivé mimořádné opravné prostředky cílí na různé závažné nedostatky pravomocných rozhodnutí soudů a v případě Stížnosti též rozhodnutí státních zástupců.

1.2. Dovolání

Dovolání podle § 265a a násl. bylo do trestního řádu zavedeno tzv. velkou novelou zákonem č. 265/2001 Sb. a posílilo procesní postavení obviněného a nejvyššího státního zástupce, kterým se tím nově naskytl prostředek, jak přímo napadnout pravomocné rozhodnutí ve věci samé pro jeho právní vady, což do té doby bylo možné pouze stížností pro porušení zákona a toliko z vůle ministra spravedlnosti. Krom výše uvedených osob je k podání tohoto mimořádného opravného prostředku oprávněn též příslušný orgán Úřadu evropského veřejného žalobce, zastupoval-li veřejnou žalobu v daném řízení.¹⁵ Všechny oprávněné subjekty k využití dovolání vázány lhůtou dva měsíce od doručení rozhodnutí, proti kterému směřuje.

Dovolání slouží k nápravě taxativně vymezených procesně či hmotně právních vad rozhodnutí (tzv. dovolací důvody), a nad jejich rámec se jím lze vždy domoci přezkoumání rozhodnutí, kterým byl uložen trest odnětí svobody na doživotí.¹⁶ O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud.

Dovolání není zamýšleno jako další, třetí instance soudního přezkumu, protože je jeho podání limitováno přísnějšími podmínkami a vyšší mírou formalismu,¹⁷ jako jsou výše zmíněné kvalifikované dovolací důvody, ale také taxativní výčet jím napadnutelných rozhodnutí v § 265a odst. 2 trestního řádu, v němž zákonodárce upřesňuje, jaká lze za rozhodnutí ve věci samé považovat.

¹⁴ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 545.

¹⁵ Srov. § 265d odst. 1 trestního řádu.

¹⁶ Srov. § 265b odst. 2 trestního řádu.

¹⁷ FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman, STRÍŽ, Igor a POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Díl 2, Trestní řád. Praha: Linde, 2010, s. 741.

Přístup k tomuto mimořádnému opravnému prostředku je navíc pro obviněného podmíněn ještě nutností být pro tento účel zastoupen obhájcem z řad advokátů.¹⁸ Tento požadavek má za cíl zajistit, aby bylo příslušné podání vždy zpracováno osobou znalou práva a bylo tudíž v nejvyšší možné míře využito na ochranu práv obviněného i tehdy, nemá-li sám potřebné právní znalosti¹⁹ – přispívá tak k zachování rovnosti před zákonem a v přístupu k soudní ochraně.

V případě, že je ve stejné věci podáno jak dovolání, tak stížnost pro porušení zákona, projedná je Nejvyšší soud zpravidla ve společném řízení.²⁰

1.3. Obnova řízení

Obnova řízení podle § 277 a násl. trestního řádu je oproti tomu určena k odstranění skutkových vad rozhodnutí, které vyšly najevo až poté, co takové rozhodnutí nabylo právní moci, a které by bývaly mohly mít zásadní vliv na výsledek již skončeného řízení. V řízení o povolení obnovy ani v samotném obnoveném řízení se přitom nijak nezkoumá správnost a zákonnost původního rozhodnutí, nýbrž čistě otázka, zda mělo být ve věci v kontextu nově najevo vyšlých skutečností rozhodnuto jinak.

Je přípustná v případech, kdy bylo trestní stíhání proti konkrétní osobě, v souvislosti, s nímž tyto nové skutečnosti vyšly najevo, pravomocně skončeno rozsudkem, trestním příkazem, anebo usnesením o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání nebo o postoupení věci jinému orgánu.²¹

Obecnou lhůtu k podání návrhu na povolení obnovy řízení zákon nestanoví, avšak vyloučena je v neprospěch obviněného po uplynutí lhůty v délce jedné poloviny promlčecí doby původně stíhaného trestného činu, a dále zemřel-li obviněný.²² Stížnost pro porušení zákona lze oproti tomu podat jak ve prospěch zemřelého²³, i ve prospěch zaniklé právnické osoby.²⁴

¹⁸ Srov. § 265d odst. 2 trestního řádu.

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3208–3216.

²⁰ Srov. § 266a odst. 2 trestního řádu.

²¹ Srov. § 277 trestního řádu.

²² Srov. § 179 písm. b), c) trestního řádu.

²³ Srov. § 275 odst. 1 věta první trestního řádu.

²⁴ Viz rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2023, sp. zn. 15 Tz 9/2023, uveřejněný pod č. 31/2023 Sb. rozh. tr., sv. 9/2023, kterým byl překonán dosavadní postoj Nejvyššího soudu k nepřípustnosti analogického použití ustanovení § 275 odst. 1 na zaniklou právnickou osobu.

Pro vztah obnovy řízení a stížnosti pro porušení zákona platí, že je-li možné odstranění vad pravomocného rozhodnutí docílit cestou obou těchto prostředků, je třeba upřednostnit právě institut obnovy řízení, který v širším rozsahu respektuje základní zásady trestního řízení a ve větší míře umožňuje také naplnit kýžený cíl, tj. nápravu vadného rozhodnutí, hospodárněji a rychleji. Zatímco stížnost pro porušení zákona je v první řadě určena k nápravě právních vad rozhodnutí, které bylo v rozporu se zákonem od samotného počátku, a nepřipouští tzv. nova,²⁵ institut povolení obnovy řízení nutně nevyžaduje, aby v původním řízení k porušení zákona došlo, místo toho naopak zkoumá, zda vyšly nově najevo skutečnosti způsobilé odůvodnit *jiné rozhodnutí* ve věci. Je-li tudíž v případě, v němž jsou splněny podmínky pro obnovu řízení, přesto podána stížnost pro porušení zákona, Nejvyšší soud ji zamítne jako nepřipustnou.²⁶

V případě, kdy ministr spravedlnosti obdrží podnět pro podání stížnosti pro porušení zákona v řízení, v němž byl zároveň již podán návrh na povolení obnovy, pozdrží její přezkum do doby, než bude o takovém návrhu zamítavě rozhodnuto, popřípadě do chvíle, kdy dá podatel najevo, že i přes výsledek obnoveného řízení na svém podnětu trvá. Není vyloučeno, aby bylo stížností pro porušení zákona napadnuto rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy.²⁷

1.4. Oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu

Vzhledem k tomu, že zákon umožňuje stížností pro porušení zákona jako jedinou z výše uvedených mimořádných opravných prostředků napadnout nejen pravomocné rozhodnutí soudu, ale také usnesení státního zástupce, jeví se jako vhodné ji na tomto místě porovnat také s mimořádným kasačním oprávněním nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu. To sice trestní řád systematicky mezi mimořádné opravné prostředky neřadí, avšak svou podstatou by se dalo za jeden z nich považovat.²⁸

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.9. 2023. Praha: Leges, 2023, 768.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 4 Tz 224/2003 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 4 Tz 30/2004.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2011, sp. zn. 3 Tz 92/2011.

²⁸ Tento názor se dlouhodobě objevuje jak v judikatuře Nejvyššího soudu (např. usnesení ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 4 Tz 19/2005), tak v komentářové literatuře (např. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2237–2247.)

Ustanovení § 174a trestního řádu opravňuje nejvyššího státního zástupce do tří měsíců od jejich právní moci rušit usnesení nižších státních zástupců o:

- a) nestíhání podezřelého,
- b) zastavení trestního stíhání a
- c) postoupení věci.

Byť je nejvyšší státní zástupce taxativně omezen v okruhu rozhodnutí, která může skrze tuto svou pravomoc zrušit, činí tak zcela bez zásahu Nejvyššího soudu a orgán, jehož rozhodnutí takto zrušil, je poté vázán pouze jeho právním názorem. Ministr spravedlnosti může oproti tomu stížností pro porušení zákona teoreticky napadnout jakékoliv rozhodnutí státního zástupce (vyjma těch, která jsou čistě procesní povahy a těch napadnutelných podle § 174a – viz dále)²⁹, není přitom omezen žádnou lhůtou, a vyhoví-li stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud, bude státní zastupitelství, jež zrušené usnesení vydalo, při opětovném rozhodnutí ve věci vázáno právním názorem Nejvyššího soudu jako kasačního orgánu.

Dle judikatury Nejvyššího soudu je oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 trestního řádu ze své povahy (rušení pravomocných rozhodnutí státních zástupců) rovněž mimořádným opravným prostředkem, a vzhledem k jeho úzkému vymezení je nutné ustanovení § 174a odst. 1 považovat za speciální ve vztahu k § 266 odst. 1 trestního řádu, neboť v rozsahu své působnosti toto ustanovení nahrazuje. Stížnost pro porušení zákona je tedy vyloučena v případech, kdy by jí mělo být napadeno usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci. O specialitě ustanovení § 174a svědčí i fakt, že umožňuje nejvyššímu státnímu zástupci rušit bez rozdílu i rozhodnutí, kterým byl porušen zákon ve prospěch obviněného, zatímco Nejvyšší soud by se při rozhodování o stížnosti pro porušení zákona v totožné věci musel omezit toliko na tzv. akademický výrok.³⁰

Co se vzájemného vztahu těchto dvou institutů týče, stojí ještě za zmínku možnost napadnout zrušující usnesení nejvyššího státního zástupce podle § 174a stížností pro porušení zákona, kterou Nejvyšší soud připustil ve svém usnesení ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 97/2005. Přicházelo by to v úvahu zejména tehdy, kdy by nebyla respektována zákonná tříměsíční lhůta k využití tohoto

²⁹ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 676.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 58/2003.

oprávnění; v takovém případě by požadavek na zrušení takového rozhodnutí nejvyššího státního zástupce evidentně převyšoval zájem na stabilitě pravomocných rozhodnutí.³¹ Vzhledem k tomu, že podání stížnosti pro porušení zákona je však dispozitivní pravomocí ministra spravedlnosti, a tudíž se nejedná o procesní prostředek, kterým by na svou obranu disponoval sám obviněný, považuje Ústavní soud nedodržení lhůty podle § 174a odst. 1 trestního řádu rovněž za skutečnost zakládající přípustnost ústavní stížnosti proti takovému usnesení nejvyššího státního zástupce.³²

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 97/2005, uveřejněné pod č. 6/2006 tr. Sb. rozh. tr., sv. 1/2006.

³² Nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. II. ÚS 655/11, uveřejněný pod č. 144/2011 Sb. n. u. ÚS, sv. 62/2011.

2. Charakteristika stížnosti pro porušení zákona

Byť zákon stížnost pro porušení zákona v současné době nadále řadí mezi mimořádné opravné prostředky, tj. prostředky, jimiž je v nezbytných případech možné narušit princip právní jistoty a zasáhnout do již pravomocného rozhodnutí, nejde o mimořádný opravný prostředek zcela plnohodnotný.

Procesně se vyznačuje především tím, že na rozdíl od dovolání a obnovy řízení je iniciace řízení o ní svěřena do rukou osoby stojící zcela mimo původní trestní řízení, a to ministra spravedlnosti, představitele moci výkonné. Skutečnost, že státní zastupitelství nadřízené tomu, které v původním řízení reprezentovalo veřejnou obžalobu, je zapojeno do přezkumu podnětu k podání případné stížnosti, pak ukazuje na jistou nerovnováhu v už tak nepřímém přístupu stran původního řízení k podání stížnosti pro porušení zákona. Ačkoliv však (nadřízené) státní zastupitelství zpracovává k podnětu pro ministra stanovisko, ten jeho doporučením není při svém rozhodování o podání stížnosti jakkoliv vázán.

Oproti dovolání není stížnost pro porušení zákona omezena žádnou lhůtou k podání ani taxativním výčtem důvodů, z nichž je skrze ni možné rozhodnutí napadnout.

Primárním účelem stížnosti pro porušení zákona je náprava vad konkrétního pravomocného rozhodnutí (popřípadě souboru rozhodnutí, navazují-li na sebe, či spočívá-li vada v procesním postupu). Důsledky vyhovění stížnosti pro porušení zákona Nejvyšším soudem se ve sféře jeho adresátů zpravidla projeví až po skončení nového řízení.

Jako sekundární však zdaleka ne méně významný účel stížnosti pro porušení zákona lze pak označit usměrňování soudní praxe při řešení důležitých právních otázek, kdy, byť není rozhodnutí o podané stížnosti jako rozhodnutí v konkrétní věci obecně závazné, bývá v něm kvalitně a přesvědčivě vyjádřen názor Nejvyššího soudu na danou problematiku.³³ Vzhledem k tomu, že při přezkumu konkrétních nezákonných rozhodnutí zde mezi sebou spolupracují státní zastupitelství, ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší soud a nezřídka i samotné nalézací soudy, přispívá též k výměně názorů a identifikaci opakujících se chyb napříč justiční soustavou.

Konečně lze definovat i jakýsi terciální účel, ač ten se časem nevyhnutelně stává víc a víc obsoletním, a to nápravu ohraničeného počtu historických rozhodnutí. Jde o užití stížnosti pro

³³ ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení*. Praha: Beck, 1999, 29.

porušení zákona coby prostředku nápravy justičních nespravedlností z období před rokem 1989. Rozhodnutím o ní je totiž možné i zpětně prohlásit protiprávnost výroků o vině a trestu za skutky, které nikdy nebyly trestnými činy a nezářídka naopak spočívaly ve výkonu základních občanských práv a svobod křivě odsouzeného, garantovaných vyhlášenými a ratifikovanými mezinárodními smlouvami.³⁴ Tuto funkci stížnosti pro porušení zákona přisuzuje zejména ustanovení § 30 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci,³⁵ které ukládá „generálnímu prokurátorovi“ (ve významu subjektu oprávněného k podání stížnosti pro porušení zákona), v takových případech podnětům k jejímu podání vyhovět obligatorně, a jde tak o způsob, kterými může být účel tohoto zákona nadále naplňován. Nad rámec toho lze stížností pro porušení zákona napravit i nesprávné užití zákona o rehabilitaci, bylo-li podle něj nezákonné rozhodnutí přezkoumáno vadně.³⁶ Dosažení toho, že bude rozhodnutí i dávno po vykonání jím uloženého trestu pro nezákonnost zrušeno příslušným orgánem, je pro poškozeného zásadní zejména z hlediska možnosti uplatnění nároku na náhradu škody způsobené při výkonu veřejné moci.³⁷

2.1. Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

Předpokladem pro důvodnost stížnosti pro porušení zákona je, aby napadaným rozhodnutím nebo v řízení, jež jeho vydání předcházelo, byl porušen zákon. Tím může být trestní řád, trestní zákoník či jiné trestněprávní předpisy (např. zákon o soudnictví ve věcech mládeže nebo zákon o trestní odpovědnosti právnických osob), ale také jiné zákony, kterých ve věci bylo nebo mělo být užito (např. občanský zákoník při rozhodování o odpovědnosti za škodu). Zákonem se tudíž ve smyslu § 266 trestního řádu rozumí porušení jakéhokoliv obecně závazného předpisu právní síly na úrovni zákona a vyšší (ústavní zákony, vyhlášené mezinárodní smlouvy)³⁸, soudní

³⁴ Nejčastěji jde o odsouzení za trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách, přestože odsouzený toliko uplatňoval právo na svobodu svědomí, resp. vyznání a náboženského přesvědčení (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. 8 Tz 135/2022) a za trestný čin výtržnictví, ačkoliv bylo popsáním skutkem jen realizováno právo odsouzeného na svobodu projevu a shromažďování (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2023, sp. zn. 6 Tz 75/2023).

³⁵ Ve spojení s ním též § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

³⁶ Takovou vadou může být částečné zrušení nezákonného odsuzujícího rozsudku, kdy je zrušen výrok o trestu, avšak ponechán v platnosti výrok o vině, byť uznává obviněného vinným skutkem, který nenaplnuje znaky trestného činu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 7 Tz 27/2023).

³⁷ Viz § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

³⁸ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.9. 2023. Praha: Leges, 2023, 770.

praxe přitom za zákon v tomto významu zpravidla pokládá i podzákonné předpisy konkretizující zákonná ustanovení (např. nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek).³⁹

Stížnost pro porušení zákona by měla být prostředkem k nápravě právních vad rozhodnutí a vad procesního postupu, který předcházel jeho vydání. Nedostatky skutkového podkladu rozhodnutí jí lze řešit pouze tehdy, jestliže jsou důsledkem takovýchto právních pochybení orgánů činných v trestním řízení.⁴⁰ Může tudíž být užita např. tehdy, kdy soud k rozhodnutí ve věci dospěl na podkladě nesprávně procesně provedených důkazů.⁴¹

Dovolání oproti tomu poměrně nově umožňuje nápravu skutkových vad prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1, písm. g) trestního řádu, který byl do trestního řádu zaveden s účinností od 1. 1. 2022 a zní: „*rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy,*“ Domnívám se, že trpí-li skutkový podklad rozhodnutí takovýmito skutkovými vadami, je k jejich nápravě dovolání podle písm. g) uzpůsobeno lépe než stížnost pro porušení zákona, jelikož nepokrývá jen případy, kdy během dokazování došlo k porušení konkrétního zákonného ustanovení, které mohlo být příčinou takových vad, ale výslovně také případy logických nesouladů v postupu soudu při vyvozování skutkových zjištění. Podané dovolání lze nicméně přes tento vztah speciality projednávat společně se stížností pro porušení zákona, a uplyne-li marně lhůta pro jeho podání, pak lze takovou vadu stížností pro porušení zákona samozřejmě stále napadnout.

2.2. Přípustnost stížností pro porušení zákona

Na základě jazykového výkladu ustanovení § 266 odst. 1 trestního řádu se stížnost pro porušení zákona jeví být přípustná proti téměř jakémukoliv pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce v trestním řízení.

Zvláštní přísnější podmínka je ve druhém odstavci kladena pouze na stížnost pro porušení zákona, kterou je napadán výrok o trestu. Vyžaduje, aby byl uložený trest *ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele*, anebo aby byl *uložený druh trestu*

³⁹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 678.

⁴⁰ Tamtéž, s. 671.

⁴¹ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2023, sp. zn. 3 Tz 58/2023.

ve zřejmém rozporu s účelem trestu.⁴² Pokud byl sice zákon ve výroku o trestu porušen, avšak toto porušení nedosahuje dostatečné intenzity, Nejvyšší soud stížnosti pro porušení zákona nevyhoví.

Nad rámec uvedeného však zákon samotný okruh rozhodnutí napadnutelných stížností výslovně neomezuje, a zejména historicky skutečně platilo, že byla stížnost pro porušení zákona přípustná v zásadě proti kterémukoliv rozhodnutí. Nejvyšší soud nicméně v průběhu novodobé historie České republiky, zejména v návaznosti na zavedení institutu dovolání a dalších dostupnějších opatření na ochranu práv účastníků trestního řízení, postupně, zejména na základě systematického výkladu trestního řádu, dovodil řadu dalších podmínek přípustnosti stížnosti pro porušení zákona.

Dle výkladu ustanovení § 266 Nejvyšším soudem lze stížností pro porušení zákona napadnout jak rozhodnutí ve věci samé, tak rozhodnutí procesní povahy, pokud v sobě nesou alespoň formální aspekt právní moci – nenapadnutelnými jsou tudíž z tohoto hlediska rozhodnutí, u nichž se právní moc nijak neprojevuje, např. usnesení soudu, kterým se bere na vědomí zpětvzetí stížnosti,⁴³ anebo rozhodnutí, u kterých právní moc nezakládá překážku věci rozhodnuté, jako např. rozhodnutí státního zástupce vydané v souvislosti s odložením věci.⁴⁴ Stížnost pro porušení zákona rovněž není přípustná pouze proti odůvodnění rozhodnutí.⁴⁵

Nejvyšší soud se rovněž vymezil proti přípustnosti stížnosti pro porušení zákona proti usnesení soudu z přípravného řízení o vrácení věci státnímu zástupci k došetření, pokud je podána až v době, kdy už bylo ve věci vyneseno meritorní rozhodnutí o vině a trestu, a kdy by tudíž při posuzování zákonnosti takového usnesení šlo o pouhou polemiku nad důvodností vrácení věci k prošetření v momentě, kdy už v dané věci proběhlo řádné dokazování před soudem.⁴⁶

Co se týče historických trestních rozsudků vydaných před rozdělením Československa, tj. před 1. 1. 1993, není podle Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona přípustná proti

⁴² Srov. § 266 odst. 2 trestního řádu.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 8 Tz 32/2019, uveřejněné pod č. 8/2020 Sb. rozh. tr., sv. 8/2020.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018, uveřejněné pod č. 52/2019 Sb. rozh. tr., sv. 10/2019.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2024, sp. zn. 8 Tz 45/2024, uveřejněné pod č. 18/2025 Sb. rozh. tr., sv. 4/2025.

rozhodnutí těch soudů, jež měly sídlo na území dnešní Slovenské republiky, neboť byt' byla kdysi vyhlášena v rámci jedné soudní soustavy, pohlíží se na ně v současnosti jako na rozsudky cizího státu.⁴⁷

2.2.1. Stížnost pro porušení zákona ve prospěch zemřelého

Podání stížnosti pro porušení zákona a následnému přezkumu rozhodnutí nebrání smrt⁴⁸ obviněného, byl-li zákon porušen v jeho neprospěch. Jedná se o výjimku z obecného ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu, podle něhož musí být trestní stíhání proti zemřelému zastaveno, a jejím smyslem je v zájmu spravedlivého rozhodování umožnit nápravu nezákonnosti vůči člověku i posmrtně.⁴⁹ Tato výjimka však platí jen jednostranně, tj. byl-li zákon porušen ve prospěch zemřelého obviněného, Nejvyšší soud stížnost pro porušení zákona zamítne jako nepřipustnou, popř. řízení zastaví.

V nedávném rozsudku sp. zn. 15 Tz 9/2023 ze dne 21. 6. 2023 velký senát Nejvyššího soudu dovedl přípustnost přiměřeného užití ustanovení § 275 odst. 1 trestního řádu také na případ porušení zákona v neprospěch zaniklé právnické osoby.⁵⁰

2.2.2. Stížnost pro porušení zákona proti rozhodnutí Nejvyššího soudu

Z věty druhé ustanovení § 266 odst. 1 trestního řádu lze dovést, že stížnost pro porušení zákona není přípustná proti rozhodnutím o stížnosti pro porušení zákona⁵¹; ve spojení s § 265n trestního řádu toto ustanovení vylučuje i podání stížnosti pro porušení zákona proti rozhodnutí o dovolání.

Nelze opětovně napadnout rozhodnutí, proti kterému už byly dovolání nebo stížnost pro porušení zákona v minulosti podány a o takovém mimořádném opravném prostředku již bylo rozhodnuto, jelikož je Nejvyšší soud v takových případech vázán svým vlastním, již dříve

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 4 Tz 61/2006, uveřejněné pod č. 13/2007 Sb. rozh. tr., sv. 3/2007.

⁴⁸ Srov. § 275 odst. 1, věta první trestního řádu.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2023, sp. zn. 4 Tz 8/2023.

⁵⁰ Viz rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2023 sp. zn. 15 Tz 9/2023, uveřejněný pod č. 31/2023 Sb. rozh. tr., sv. 9/2023.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1999, sp. zn. 7 Tz 188/99, uveřejněné pod č. 13/2001 Sb. rozh. tr., sv. 3/2001.

vysloveným právním názorem.⁵² Není však vyloučeno napadení téhož rozhodnutí v části týkající se jiné osoby anebo napadení nového rozhodnutí ve věci, byla-li Nejvyšším soudem přikázána k novému projednání.⁵³

2.2.3. Překryv s jinými mimořádnými opravnými prostředky

Jak bylo uvedeno v podkapitole 1.3. není stížnost pro porušení zákona přípustná tam, kde by bylo možné vytýkanou nezákonnost napravit v rámci obnovy řízení, která je k nápravě svého užšího okruhu vad přímo uzpůsobena a zajišťuje tak rychlejší a hospodárnější dosažení spravedlnosti. Obdobně (viz podkapitola 1.4.) není stížnost pro porušení zákona přípustná ani proti těm rozhodnutím státních zástupců, která je oprávněn zrušit nejvyšší státní zástupce podle ustanovení § 174a trestního řádu, jež je třeba považovat za vzhledem ke stížnosti pro porušení zákona speciální.

Podané dovolání naproti tomu podání stížnosti pro porušení zákona v téže věci (pokud ještě nebylo o dovolání rozhodnuto) nebrání, trestní řád naopak předpokládá jejich společné projednání (viz podkapitola 1.2.).

2.3. Rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona

Předmětem stížnosti pro porušení zákona je podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovení, zda byl pravomocným rozhodnutím soudu nebo státního zástupce, resp. jeho pravomocným výrokem či výroky, porušen zákon, anebo zda bylo takové rozhodnutí učiněno na podkladě vadného postupu řízení.⁵⁴ Napadení rozhodnutí nebrání ani, nenabýly-li dosud právní moci všechny jeho výroky, směřuje-li stížnost pro porušení zákona toliko proti těm již pravomocným.⁵⁵

Příslušným k vedení řízení o stížnosti pro porušení zákona je Nejvyšší soud, který pak v případě, že shledá, že byl napadeným rozhodnutím porušen zákon v neprospěch obviněného, takové rozhodnutí, popřípadě i rozhodnutí na něj obsahově navazující, svým rozsudkem zcela nebo zčásti zruší, a přikáže orgánu, o jehož rozhodnutí jde, věc znovu projednat a rozhodnout,⁵⁶ anebo

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2005, sp. zn. 4 Tz 134/2005, uveřejněné pod č. 56/2006 Sb. rozh. tr., sv. 10/2006.

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 32/2003.

⁵⁴ Srov. § 266 odst. 1 trestního řádu.

⁵⁵ Stanovisko pětičlenného senátu Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky z 31. 1. 1991, č. j. St 3/90, uveřejněné pod č. 19/1991 Sb. rozh. tr., sv. 4-5/1991.

⁵⁶ Srov. § 269 odst. 2 trestního řádu.

tak za zákonem negativně vymezených okolností učiní sám.⁵⁷ Stačí-li to k nápravě vady, může se Nejvyšší soud též omezit na pouhé zrušení konkrétního výroku (kterým byl například uložen trest vedle ostatních uložených trestů nepřipustný).⁵⁸

V opačném případě, tj. tehdy, kdy byl zákon porušen ve prospěch obviněného, je však Nejvyšší soud nucen omezit se pouze na konstatování, že k porušení zákona došlo;⁵⁹ nemůže napadené rozhodnutí zrušit nebo změnit, jedná se tak pouze o tzv. akademický výrok.

Obdobně, pokud byl zákon porušen v neprospěch obviněného, není možné, aby v novém řízení došlo ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.⁶⁰ Toto omezení reflektuje fakt, že je stížnost pro porušení zákona prostředkem nápravy vadného postupu orgánů činných v trestním řízení, k jehož podání nemá obviněný přímý přístup, a nebylo by tudíž v souladu s ústavní zásadou tzv. rovnosti zbraní,⁶¹ pokud by jeho prostřednictvím mohlo dojít ke zhoršení jeho postavení. (viz podkapitola 3.1.2. dále)

2.4. Podnět k podání stížnosti pro porušení zákona

Stížnost pro porušení zákona může ministr podat z vlastní iniciativy anebo na základě podnětu, který může pocházet od účastníka řízení, osoby, která s původním řízením nemá nic společného, ale také například od soudu nebo státního zastupitelství, které byly v nějaké fázi rozhodování dané trestní věci činné. Předložený podnět však nezakládá právní nárok na zahájení řízení, neboť aktivní legitimací k jejímu podání disponuje pouze ministr. Využití tohoto oprávnění závisí čistě na jeho vůli, jelikož není z moci úřední povinen stížnost pro porušení zákona podat bez ohledu na to, zda porušení zákona v rámci přezkumu podnětu najevo vyjde nebo ne. Jedinou výjimkou z této volnosti jsou podněty směřující proti nezákonným rozhodnutím z doby před rokem 1989, zpravidla vydaným rovněž v rozporu s principy demokratické společnosti a popírajícím základní občanská politická práva a svobody, kterým jediným je ministr spravedlnosti povinen vyhovět vždy.⁶² (viz kapitola 2.)

⁵⁷ Srov. § 271 odst. 1 trestního řádu.

⁵⁸ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš. Trestní právo procesní. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024, s. 689.

⁵⁹ Srov. § 268 odst. 2 trestního řádu.

⁶⁰ Srov. § 273 trestního řádu.

⁶¹ Srov. čl. 96 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., ústava České republiky.

⁶² Srov. § 30 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci.

V praxi převládají podněty od samotných obviněných, nicméně výjimkou nejsou ani podněty od poškozených, příbuzných účastníků, orgánů činných v trestním řízení anebo podněty od poslanců. Příhodně primárním účelu stížnosti pro porušení zákona – ochraně zákonnosti, je tak umožněno přezkum rozhodnutí a řízení, jež mu předcházelo, iniciovat (byť neformálně) širšímu okruhu osob než u dovolání nebo obnovy řízení. V podání stížnosti pro porušení zákona nebrání ministrovi ani, vzdá-li se obviněný ve vztahu k napadanému rozhodnutí svého práva na podání opravného prostředku a prohlásí, že si nepřeje, aby jej v jeho prospěch podaly jiné oprávněné osoby.

2.5. Přezkum podnětů

Základní úprava stížnosti pro porušení zákona je obsažena v § 266 a násl. ustanoveních trestního řádu. V rámci prošetřování jednotlivých podnětů se uplatňuje též § 466 trestního řádu, dle něhož je ke zpracování stanoviska k podnětu příslušné vždy státní zastupitelství nadřízené tomu, jež bylo v původním řízení činné v posledním stupni.⁶³

Několik ustanovení je stížnosti pro porušení zákona věnováno také v zákoně č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích; tato se týkají zejména povinnosti předsedů soudů podávat podněty ministerstvu spravedlnosti v případech, kdy dospějí k závěru, že by mohly být splněny podmínky k podání stížnosti pro porušení zákona,⁶⁴ či povinnosti takové podněty nejprve postoupit soudu vyššího stupně.⁶⁵

Roli státního zastupitelství v přezkoumávání podnětů ke stížnostem pro porušení zákona pak blíže upravuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, zejména v části čtvrté předpisu. Ustanovení § 31 až § 47 se týkají postupu státních zastupitelství při přezkoumávání podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona. Obdobně jako podle § 59 odst. 1 trestního řádu platí i pro tyto podněty, že podání je nutné posuzovat podle jeho obsahu, nikoliv označení, a že pokud neobsahuje základní náležitosti, je třeba na takovou skutečnost podatele před odložením podnětu nejprve upozornit, a k jejich doplnění jej

⁶³ Srov. § 466 odst. 1 trestního řádu.

⁶⁴ Srov. § 124 odst. 4 a § 125 odst. 4 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

⁶⁵ Srov. § 126 odst. 4 a § 127 odst. 4 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

vyzvat,⁶⁶ než aby byl rovnou odložen, a to i přesto, že se fakticky nejedná o procesní úkon. Zmíněná vyhláška se zabývá též případy, kdy je podnět podán v době, kdy by bylo ve věci ještě možné podat dovolání (tehdy má přednost dovolání) anebo kdy zároveň obsahuje oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že orgán činný v trestním řízení spáchal trestný čin (tehdy má přednost nejprve prověření tohoto trestního oznámení).⁶⁷

Na výše uvedenou vyhlášku pak pro vnitřní účely státních zastupitelství navazuje a jí vytyčené přezkumné postupy dále rozvíjí pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2006, o stížnosti pro porušení zákona. Blíže upravuje okolnosti přezkumu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona, včetně důvodů výluky státního zastupitelství z přezkumu anebo náležitostí návrhu na odložení či naopak podání stížnosti pro porušení zákona v konkrétní věci,⁶⁸ který je pak jako výstup přezkumu následně státní zastupitelství postupuje k dalšímu řízení ministerstvu spravedlnosti.

V rámci ministerstva pro ministra podněty přezkoumává, obstarává komunikaci s orgány činnými v trestním řízení jakož i se samotnými podatelci a následně zpracovává návrhy konečného rozhodnutí o podnětech, specializované Oddělení stížností pro porušení zákona, spadající pod Odbor dohledu a kárné agendy v Sekci justice.⁶⁹ Při své činnosti vychází zejména z obsahu trestního spisu, a smí též použít opis z Rejstříku trestů týkající se osoby, ohledně níž provádí přezkum.⁷⁰

⁶⁶ Srov. § 31 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

⁶⁷ Srov. § 31 odst. 3, § 33 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

⁶⁸ Srov. čl. 3, 4, 5 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2006, o stížnosti pro porušení zákona.

⁶⁹ Příloha I k Organizačnímu řádu Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. prosince 2024, č. j. MSP-32/2024-ORLZ-ORG/16, Obsahová náplň činnosti organizačních útvarů Ministerstva spravedlnosti, s. 23. [Online] Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/d/msp/priloha-i-or-2025>. [cit. 2025-03-29].

⁷⁰ Srov. § 10 odst. 2 písm. a) zákona č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů a evidenci přestupků.

3. Historický exkurz do vývoje mimořádných opravných prostředků ve vztahu ke stížnosti pro porušení zákona

3.1. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)

V průběhu své existence v trestním řádu prošla stížnost pro porušení zákona četnými úpravami. Aktivně legitimováni k jejímu podání byli v době přijetí zákona nejprve generální prokurátor a předseda Nejvyššího soudu. Od 1. 1. 1970 byl předseda Nejvyššího soudu v textu zákona nahrazen ministrem spravedlnosti⁷¹, a konečně s účinností k 1. 1. 1994 byl z § 266 a násl. ustanovení trestního řádu zcela vypuštěn generální prokurátor a výlučným oprávněním k podání stížnosti pro porušení zákona tak odtud až do současné doby disponuje pouze ministr spravedlnosti.⁷²

Měnil se také okruh rozhodnutí, které bylo možné stížností pro porušení zákona napadnout. Zprvu se jednalo pouze o rozhodnutí soudů, pokud šlo o stížnost pro porušení zákona podanou předsedou Nejvyššího soudu, přičemž generální prokurátor disponoval možností napadnout též pravomocné rozhodnutí prokurátora, později též vyšetřovatele nebo vyhledávacího orgánu.⁷³ V souvislosti s pozdějšími změnami ve skladbě orgánů činných v trestním řízení pak byla z těchto dalších rozhodnutí zachována pouze možnost napadnout stížností pro porušení zákona rozhodnutí prokurátora, resp. státního zástupce,⁷⁴ která až do 31. 12. 1993, tj. dokud byl subjektem oprávněným k podání stížnosti pro porušení zákona rovněž generální prokurátor, náležela výlučně jemu, a ministru spravedlnosti připadla až následně.⁷⁵

V rámci novely zákonem č. 41/2009 Sb. byla také v původní formulaci § 266 odst. 2 určující zvláštní podmínku, za které lze stížností pro porušení zákona napadnout výrok o trestu, provedena změna z požadavku na „*zřejmý nepoměr [uloženého trestu] k stupni nebezpečnosti činu pro*

⁷¹ Srov. čl. I., bod 26. a násl. zákona č. 149/1969, kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷² Srov. čl. I., bod 174. a násl. zákona č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷³ Srov. čl. I., bod 47. zákona č. 57/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. K bodům 184 až 190 (§ 266 až 268 odst. 1 a § 272).

⁷⁵ Srov. čl. I., bod 174., zákona č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

společnost“ na „zřejmý nepoměr [uloženého trestu] k povaze a závažnosti trestného činu“; opět se ale jednalo o korekci související s plošnými změnami v trestním právu, konkrétně se zavedením formálního pojetí trestného činu.⁷⁶

Novela publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 25/1993 Sb. na přechodnou dobu umožnila, aby byla stížnost pro porušení zákona „podle povahy věci“⁷⁷ podána kromě u Nejvyššího soudu též u soudu vrchního, a aby tento soud o ní následně také rozhodoval. Výlučná působnost v oblasti stížností pro porušení zákona se Nejvyššímu soudu navrátila novelou č. 152/1995 Sb. Z důvodové zprávy k tomuto zákonu je však zřejmé, že toto dočasné rozdělení vyřizování stížností pro porušení zákona vyplývalo především z nedostatečného personálního obsazení tehdejšího Nejvyššího soudu.⁷⁸ Až na tento exces tak bylo za současného i předchozích platných trestních řádů rozhodování o stížnosti pro porušení zákona vždy svěřeno do gesce Nejvyššího soudu.

3.1.1. Přerušeni nebo odloženi výkonu trestu

Jak současný, tak i předcházející trestní řády, v různé míře umožňovaly přerušeni nebo odloženi výkonu trestu uloženého rozhodnutím, proti kterému byla podána stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného, do doby než o ní bude rozhodnuto.

Zatímco zákon č. 87/1950 Sb. pravomoc takto do výkonu trestu zasáhnout přisuzoval výlučně generálnímu prokurátorovi,⁷⁹ tedy jednomu z orgánů zároveň aktivně legitimovaných k podání stížnosti pro porušení zákona, zákon č. 64/1956 Sb. tuto pravomoc naopak přiřkl předsedovi Nejvyššího soudu.⁸⁰ Byť tak nadále náležela (tentokrát druhému) orgánu oprávněnému podat stížnost pro porušení zákona, šlo alespoň o představitele soudu, který měl o stížnosti pro porušení zákona následně rozhodovat.

⁷⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. K části první – změna zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), K bodu 35.

⁷⁷ Srov. čl. I., body 25. a 26. zákona č. 25/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁷⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, č. 152/1995 Dz. Zvláštní část, čl. II, K bodům 26 až 28 (§ 266, 266a a 274).

⁷⁹ Srov. § 219 zákona č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁸⁰ Srov. § 299 zákona č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

V trestním řádu je zásahům do výkonu trestu, který může být rozhodnutím o stížnosti pro porušení zákona shledán nezákonným, věnováno ustanovení § 275 odst. 4; podle něj mohly zprvu výkon takového trestu přerušit nebo zastavit oba k jejímu podání legitimované subjekty.⁸¹ Zároveň tak mohl po podání stížnosti pro porušení zákona učinit i Nejvyšší soud.

Od novely zákonem č. 459/2011 Sb. již výkon trestu jako takový odkládá či přerušuje usnesením pouze Nejvyšší soud, přičemž pokud to se svým podáním navrhne ministr spravedlnosti, je povinen o něm rozhodnout do čtrnácti dnů od obdržení spisu.⁸² Důvodová zpráva k této novele poukazovala právě na nesystémovost oprávnění subjektu oprávněného k podání mimořádného opravného prostředku proti pravomocnému rozhodnutí, do výkonu tohoto rozhodnutí zároveň zasáhnout.⁸³

S účinností od 1. 1. 2023 byly možnosti zásahu do výkonu napadeného rozhodnutí kromě odložení nebo přerušení uloženého trestu rozšířeny ještě o nařízení pozastavení nakládání s věcmi, které na základě takového rozhodnutí propadly nebo byly zabráný.⁸⁴

3.1.2. Porušení zákona ve prospěch obviněného

Dalším reliktem převzatým z předchozích socialistických trestních řádů byla ještě do 31. 12. 2001 také možnost Nejvyššího soudu do určité doby (až do devíti měsíců)⁸⁵ po právní moci napadeného rozhodnutí takové rozhodnutí zrušit, popř. ve věci sám znovu rozhodnout i tehdy, kdy jím byl zákon porušen ve prospěch obviněného.

Ustanovení § 272 trestního řádu, které do té doby tuto kasační a apelační pravomoc Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona zakotvovalo, zrušil Ústavní soud nálezem č. 424/2001 Sb., v němž dospěl k závěru, že je „v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 6

⁸¹ Srov. čl. I., bod 170. zákona č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁸² Srov. čl. I. bod 90. zákona č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁸³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., změna zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) a některých dalších zákonů. K bodu 90 (§ 275 odst. 4).

⁸⁴ Srov. čl. III, body 17., 20. a 21. zákona č. 422/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁸⁵ Zrušené ustanovení § 272 trestního řádu umožňovalo tento zásah tehdy, byla-li stížnost pro porušení zákona podána do šesti měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí a rozhodl-li o ní Nejvyšší soud do tří měsíců od jejího podání.

*odst. 1 Úmluvy v souvislosti s [jimi] založenou možností rušit v neprospěch obviněného i pravomocná rozhodnutí v přípravném řízení, rovněž i s čl. 80 odst. 1 a s čl. 90 Ústavy a s čl. 40 odst. 1 Listiny*⁸⁶ a Nejvyššímu soudu tedy ponechal pouze možnost v takové věci přijmout akademický výrok za účelem sjednocování judikatury (§ 268 odst. 2 trestního řádu).⁸⁷

V nálezu poukazuje Ústavní soud mj. na to, že dokonce i předúnorový trestní řád, kterým byl na našem území stále ještě Řád soudu trestního zavedený zákonem č. 119/1873 ř. ž. (viz podkapitola 3.4.), ve své úpravě zmateční stížnosti pro zachování zákona u stížnosti podané v neprospěch obviněného umožňoval pouze vynést akademický výrok, a že „[zavedení] institutu stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného v tr. řádu z roku 1950 bylo projevem posílení moci exekutivní vůči moci soudní (a to zejména prokuratury jako tzv. „strážce socialistické zákonnosti“). Vycházelo dále z nedůvěry ve spolehlivost justice v pozici represivního aparátu totalitního státu a představovalo instalování možnosti centrálním rozhodnutím dosáhnout revokace jakéhokoli pravomocného trestněprávního rozhodnutí, a to i v neprospěch obviněného.“⁸⁸

Podle Ústavního soudu se možnost ministra spravedlnosti a Nejvyššího soudu na základě § 272 trestního řádu zasáhnout do pravomocného rozsudku soudu či státního zástupce v neprospěch obviněného dotýkala jeho práva na tzv. rovnost zbraní v trestním procesu a v některých případech též nepřipustně rozšiřovala prostor pro prolamování zásady *ne bis in idem*. Jako obzvláště problematický byl přitom nálezem vnímán zejména stížnostní zásah v neprospěch obviněného do rozhodnutí v přípravném řízení, jelikož představoval prolomení zásady obžalovací v trestním řízení; navíc, podle ustanovení § 270 odst. 4 trestního řádu je totiž orgán, jemuž věc byla přikázána, vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Nejvyšší soud, a je povinen provést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil. Nebyla tak za tehdejší úpravy vyloučena situace, kdy by Nejvyšší soud například na podkladě stížnosti pro porušení zákona zrušil usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání a tím *de facto* sám udělil státnímu zástupci pokyn pokračovat ve vyšetřování, který by se přitom musel řídit jeho právním názorem.

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, uveřejněný ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 424/2001 Sb.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

3.2. Zákon č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)

Předcházející trestní řád, který na území tehdejší Československé republiky platil do konce roku 1961, obsahoval úpravu stížnosti pro porušení zákona v ustanoveních § 291 až 299, a to víceméně totožnou, jaká byla následně převzata trestním řádem. K podání stížnosti pro porušení zákona tedy byli aktivně legitimováni opět generální prokurátor a předseda Nejvyššího soudu.⁸⁹ Předseda Nejvyššího soudu byl zároveň oprávněn do doby rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona přerušit nebo odložit výkonu trestu uloženého napadeným rozhodnutím. (viz podkapitola 3.1.1.)

Jedinou výraznější odlišnost lze spatřit v omezení okruhu rozhodnutí, jež bylo možné stížností pro porušení zákona napadnout, jelikož trestní řád z roku 1956 ji připouštěl pouze proti pravomocným rozhodnutím soudů, ale již nikoliv proti rozhodnutím prokurátorů či vyšetřovacích orgánů.⁹⁰

3.3. Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)

Trestní řád z roku 1950 institut stížnosti pro porušení zákona opět od počátku zakotvoval, byť byl k jejímu podání oprávněn zprvu pouze generální prokurátor, a až po novele z roku 1952 poprvé také předseda Nejvyššího soudu.⁹¹ Pravomocí zasáhnout do výkonu trestu v souvislosti s podanou stížností pro porušení zákona disponoval výlučně generální prokurátor. (viz podkapitola 3.1.1.)

Jak již bylo rozebráno výše (viz podkapitola 3.1.2.), trestní řád z roku 1950 poprvé zavedl oprávnění Nejvyššího soudu zasáhnout rozhodnutím o stížnosti pro porušení zákona do napadeného rozhodnutí též v neprospěch obviněného.

Oproti trestnímu řádu z roku 1956 bylo možné napadnout jak pravomocná rozhodnutí soudů, tak i pravomocná rozhodnutí prokurátorů, kterými byl porušen zákon. Na rozdíl od pozdějších úprav stížnosti pro porušení zákona však tento zákon výslovně neumožňoval napadnout rozhodnutí vydané na podkladě vadného postupu v řízení.⁹²

⁸⁹ Srov. § 291 a násl. zákona č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Srov. čl. I., bod 72. zákona č. 67/1952 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád.

⁹² Srov. § 216 odst. 1 zákona č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

3.4. Řád soudu trestního zavedený zákonem č. 119/1873 ř. ž.

Až do přijetí zákona č. 87/1950 Sb. platily přes neúspěšné snahy o rekonstrukci na českém území rakouské trestní předpisy, a stojí tedy za zmínku i řád soudu trestního zavedený zákonem č. 119/1873 ř. ž.⁹³ I tento procesní předpis ve svém výčtu mimořádných opravných prostředků obsahoval institut obdobný stížnosti pro porušení zákona, a to *zmateční stížnost pro zachování zákona* podle § 33 odst. 2.

K podání této stížnosti byl oprávněn generální prokurátor z moci úřední, a zároveň byl povinen ji podat na příkaz ministra spravedlnosti.⁹⁴ Předmětem stížnosti mohly být rozsudky a usnesení všech trestních soudů založené na porušení nebo vadném výkladu zákona, bez ohledu na to, zda proti takovému rozhodnutí byl či nebyl podán řádný opravný prostředek, jakož i zda již nabylo právní moci.⁹⁵

Státním zástupcům pak byla uložena povinnost předávat v soustavě dále případy, v nichž by mohlo být podání této stížnosti vhodné.⁹⁶ Proti rozhodnutím státních zástupců ji podat možné nebylo.

Dalšími mimořádnými opravnými prostředky, které v řádu soudu trestního zmateční stížnost pro zachování zákona doprovázely, byla *obnova řízení* podle § 352 a násl. a *mimořádná revise*⁹⁷ podle § 362. K nim byl tímto předpisem systematicky řazen též institut *navrácení k předešlému způsobu z příčiny proslé lhůty* podle § 364, který byl obdobou současného navrácení lhůty podle § 61 trestního řádu.

Na rozdíl od zbylých mimořádných opravných prostředků, které tehdejší trestní řád připouštěl (viz výše), necílila zmateční stížnost na odstranění pochybností o úplnosti a správnosti

⁹³ Zákon č. 119/1873 ř. ž. byl zrušen až § 324 bodem 1. zákona č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁹⁴ MIŘIČKA, August. *Rakouské řízení trestní*. Třetí autorisované vydání. Praha: Všehrd, 1916, s. 262.

⁹⁵ Tamtéž, s. 261.

⁹⁶ Srov. § 33 odst. 2 zákona č. 119/1873 ř. ž., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

⁹⁷ Ve své podstatě šlo o mimořádnou obnovu řízení, kterou mohl ve zvláštních případech nařídit Nejvyšší soud i tehdy, když nebyly splněny podmínky pro povolení klasické obnovy řízení. Podle Miříčky zejména nebyly vyžadovány nové okolnosti nebo důkazy; místo toho cílila na případy, kdy vyvstaly důvodné pochybnosti o skutkovém podkladu rozsudku (za dnešní ekvivalent lze považovat dovolací důvod podle § 265b, odst. 1, písm. g) trestního řádu). Byla možná jen ve prospěch obviněného.

skutkového podkladu rozhodnutí, nýbrž čistě na nápravu možného nesprávného užití zákona v dané věci.⁹⁸

Podle Storcha bylo jejím účelem tam, kde v trestním řízení došlo k porušení zákona, které nebylo možné napravit řádným opravným prostředkem, umožnit Nejvyššímu soudu pronést výrok, jímž by dotčené jednání nebo rozhodnutí prohlásil za nezákonné. „*Tím má býti dosaženo, aby zákonu dostávalo se ve věcech trestních správného a jednotného výkladu.*“⁹⁹ Změna rozhodnutí ve prospěch či neprospěch procesní strany byla tak v případě zmateční stížnosti pro porušení zákona až druhořadá.

I zde se jednalo o řízení bez účastenství obžalovaného.¹⁰⁰ Jeho výsledkem měl být především výrok, zda byl napadeným rozhodnutím soudu porušen zákon, přičemž věta třetí § 292 tohoto zákona uváděla: „*Tento výrok nemá vůbec na obžalovaného žádného účinku.*“

V případě, kdy Nejvyšší soud shledal, že k porušení zákona došlo v neprospěch obviněného, však mohl dle svého volného uvážení¹⁰¹ přistoupit ke snížení nebo zproštění trestu či nařídit nové jednání a rozhodnutí ve věci.¹⁰² Ve srovnání s nynější úpravou lze tak říci, že výrok o porušení zákona byl tehdy vždy primárně akademický, přičemž přistoupení ke zrušení či změně daného rozhodnutí, a tedy samotné posouzení přípustnosti zásahu do jeho právní moci (a to pouze v případech porušení zákona v neprospěch obviněného), bylo ponecháno zcela na úvaze Nejvyššího soudu. Současné ustanovení § 269 odst. 2 trestního řádu oproti tomu Nejvyššímu soudu ukládá do právní moci rozhodnutí zasáhnout vždy, když vysloví porušení zákona v neprospěch obviněného.¹⁰³

⁹⁸ STORCH, František. *Řízení trestní rakouské*. Díl II. Praha: nákladem Právnícké jednoty, 1897, s. 554-555, 578-579.

⁹⁹ Tamtéž, s. 580-581.

¹⁰⁰ Srov. § 292 zákona č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

¹⁰¹ MIŘIČKA, August. *Rakouské řízení trestní*. Třetí autorisované vydání. Praha: Všehrd, 1916, s. 262.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Případy, v nichž k porušení zákona sice došlo, avšak kde Nejvyšší soud nepovažuje za nezbytné do pravomocně skončeného řízení již více zasahovat, jsou tak v současnosti zpravidla řešeny zamítnutím podané stížnosti pro porušení zákona pro nedůvodnost, přičemž samotné porušení zákona je toliko konstatováno v odůvodnění usnesení. Materiálně tak Nejvyšší soud v současnosti posuzuje odůvodněnost zásahu do právní moci napadeného rozhodnutí obdobně jako tomu bylo za účinnosti řádu soudu trestního, formálně je však zbaven možnosti vyslovení porušení zákona ve výše nastíněných případech formou výroku.

Primárním účelem této mimořádné zmateční stížnosti tak bylo především sjednocovat judikaturu a omezit tak četnost právních omylů soudů. Na rozdíl od trestního řádu z roku 1950, a trestních řádů na něj navazujících, zde platila demokratická zásada zákazu *reformatio in peius*, a výrok o porušení zákona ve prospěch obviněného neměl mít na jeho postavení žádný účinek.

4. Stížnost pro porušení zákona v kontextu srovnatelných zahraničních systémů mimořádných opravných prostředků

4.1. Slovenská republika: zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

Na Slovensku platil náš současný trestní řád ve svém tehdejší znění až do přijetí jeho dlouho očekávané rekodifikace v podobě nadepsaného zákona, jejímž základním cílem mělo být zefektivnění, zjednodušení, zrychlení a zhospodárnění trestního procesu, a tou cestou zajištění účinnější ochrany práv a oprávněných zájmů jak fyzických a právnických osob, tak celé společnosti.¹⁰⁴

Trestný poriadok mezi mimořádné opravné prostředky nadále čítá dovolání (*dovolani*) a obnovu řízení (*obnova konania*), zatímco stížnost pro porušení zákona zdánlivě zcela vypustil a do určité míry ji nahradil zcela novým procesním institutem v podobě *zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní*.¹⁰⁵

Bližší pohled na ustanovení upravující tyto jednotlivé instituty však odhalí, že kromě částečné náhrady stížnosti pro porušení zákona výše zmíněným způsobem došlo také k jejímu vtělení do ustanovení upravujících dovolání.

4.1.1. Dovolání podle § 368 a násl. trestného poriadku

Ustanovení § 369 odst. 1 trestného poriadku totiž zakládá právo podat dovolání nejen obviněnému a generálnímu prokurátorovi (resp. nejvyššímu státnímu zástupci), ale také ministrovi spravedlnosti. Nejedná se o aktivní legitimaci bez dalšího – i dovolání podané ministrem spravedlnosti podléhá dovolacím důvodům (byť rozšířeným) a zároveň je oprávněn podat je pouze na podnět osoby, které zákon právo na podání dovolání nezakládá, za předpokladu, že taková osoba v daném řízení vyčerpala řádné opravné prostředky, jež k dispozici měla.¹⁰⁶ Toto se zkoumá pouze u podatele podnětu; ministr jako osoba stojící mimo původní trestní řízení vyčerpáním všech dostupných opravných prostředků stranou, v jejíž prospěch dovolání podává, omezen není.

¹⁰⁴ ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť. 2.* vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022, s. 11.

¹⁰⁵ Srov. § 363 a násl. zákona č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok.

¹⁰⁶ Srov. § 368 odst. 1 a § 372 odst. 1 trestného poriadku.

Další výraznou odlišností od zákonné úpravy dovolání v českém trestním řádu je lhůta na podání dovolání. Ta činí v případě dovolání v neprospěch obviněného tři roky¹⁰⁷ od doručení rozhodnutí soudu prokurátorovi a v případě dovolání ve prospěch obviněného taktéž tři roky, počítané od doručení rozhodnutí obviněnému (potažmo jeho obhájci či zákonnému zástupci, podle toho, které nastalo později). Ministru spravedlnosti plyne rovněž lhůta tříletá, a to od toho ze všech výše zmíněných doručení, k němuž došlo nejpozději.¹⁰⁸ Jedná se tak o lhůtu výrazně delší než podle § 265e českého trestního řádu, který umožňuje dovolání podat toliko do dvou měsíců od nejpozdějšího doručení napadaného rozhodnutí.¹⁰⁹

Výčet dovolacích důvodů podle trestného poriadku těm v českém trestním řádu obsahově víceméně odpovídá, najde se však několik odlišností:

- Chybí zde obdoba důvodů podle § 265a odst. 1 trestního řádu písm. f) (nezákonné rozhodnutí o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání), j) (nezákonné rozhodnutí o upuštění od potrestání nebo o upuštění od potrestání s dohledem) a l) (v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný).
- Trestný poriadok je přísnější, co se týče podání dovolání obviněným, kterému byl uložen trest doživotí – umožňuje jej podat pouze tomu obviněnému, u něhož soud zároveň rozhodl o nepřipustnosti podmíněného propuštění. Český trestní řád v § 265b odst. 2 oproti tomu připouští podání dovolání vždy, byl-li uložen trest odnětí svobody na doživotí bez dalšího.

¹⁰⁷ Až do účinnosti novely zákonem č. 40/2024 Z. z. bylo možné dovolání v neprospěch obviněného podat toliko ve lhůtě šesti měsíců od doručení rozhodnutí prokurátorovi, ač i to byla třikrát delší lhůta než dvoutříměsíční podle § 265e odst. 1 trestního řádu. O bod prodlužující tuto lhůtu (99.) byl návrh zákona obohacen až v průběhu legislativního procesu, nepodařilo se mi však nalézt podrobnější odůvodnění tohoto kroku než pouhé konstatování Ústavně právního výboru SR ve Společné zprávě k návrhu zákona ze dne 31. 1. 2024: „*Navrhuje sa, aby lehota na podanie dovolania či už v prospech alebo v neprospech obvineného bola jednotná, a to trojročná.*“ Bodem následujícím (100.) však zavedeno i výše zmíněné výslovné oprávnění ministra spravedlnosti dovolávat se proti zjevně nezákonným rozsudkům o schválení dohody o vině a trestu (do té doby již dovozeno judikaturou, viz usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. 6 Tdo 3/2016, uveřejněné ve Zbierke stanovisk NS a rozhodnutí súdov SR, pod č. 1/2017); ke „sjednocení“ této lhůty tedy zákonodárce nejspíš motivovala primárně snaha zamezit dalšímu zneužívání tohoto odklonu.

¹⁰⁸ Srov. § 370 odst. 1, 2 trestného poriadku.

¹⁰⁹ Srov. § 265e odst. 1, 2 trestního řádu.

- Na rozdíl od tuzemské úpravy obsahuje trestný poriadok zvláštní dovolací důvod podle § 371 odst. 1, písm. m), které zakládá obviněnému právo podat dovolání tehdy, pokud v předcházejícím řízení generálního prokurátor užil své právo na *zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní* podle § 364, avšak učinil tak až po uplynutí zákonné šestiměsíční lhůty. Nejbližším institutem tomuto oprávnění v českém trestním řádu je úžeji vymezené mimořádné kasační oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a, kterému se, pokud jej nejvyšší státní zástupce užije po lhůtě, může obviněný bránit buď cestou stížnosti pro porušení zákona anebo ústavní stížností. (viz podkapitola 1.4.)
- Podle § 380 odst. 4 trestného poriadku může ministr spravdnosti anebo generální prokurátor odložit anebo přerušit výkon rozhodnutí, proti kterému bylo podáno dovolání. Rovněž tak může po podání dovolání učinit Nejvyšší soud. Podobně tomu do 1. 1. 2012 bylo i v rámci českého trestního řádu, než byla tato pravomoc ministru spravdnosti odebrána a v současnosti o případném přerušení/odkladu výkonu trestu smí rozhodnout pouze Nejvyšší soud až po podání stížnosti pro porušení zákona. (viz podkapitola 3.1.1.)

Důvody, ze kterých může dovolání podat slovenský ministr spravdnosti jsou oproti ostatním oprávněným subjektům rozšířené; nad rámec důvodů uvedených v § 371 odst. 1 může podat dovolání také tehdy, mělo-li být napadeným rozhodnutím porušeno ustanovení trestného poriadku či jiného zvláštního předpisu o vazbě, podmíněném propuštění nebo výkonu trestu. Smí též jako jediný z nich napadnout též rozsudek, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, a podle odst. 3 je dále zvláště oprávněn napadnout rozhodnutí vycházející z nesprávně zjištěného skutkového stavu, anebo z takového, při jehož zjišťování byla závažným způsobem porušena zákonná ustanovení. Je tudíž jediným oprávněným subjektem, který může za určitých okolností dovoláním napadnout i rozhodnutí soudu první instance.

4.1.2. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podle § 363 a násl. trestného poriadku

Tento institut, zavedený nově k 1. 1. 2006, umožňuje přímo generálnímu prokurátorovi zrušit formou usnesení rozhodnutí prokurátora či policejního orgánu, kterým (anebo v řízení, jež mu předcházelo) byl porušen zákon. Ve svém rozhodnutí označí porušení zákona a vysloví, zda k němu došlo ve prospěch či v neprospěch obviněného. Je-li nezákonný jen některý výrok rozhodnutí, který je možné oddělit od ostatních oddělit, může generální prokurátor rozhodnutí

zrušit pouze v tomto výroku,¹¹⁰ anebo, je-li porušení zákona naopak způsobeno výrokem chybějícím nebo neúplným, přikáže danému orgánu, aby takový výrok doplnil.¹¹¹

Zavedením *zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní* do trestného poriadku byla výrazně posílena role generálního prokurátora ve slovenském přípravném řízení. Proces rušení takových rozhodnutí se tak děje zcela mimo půdu Nejvyššího soudu Slovenské republiky a dalo by se říci, že v podstatě pokrývá celý okruh rozhodnutí vydaných v přípravném řízení napadnutelný za předchozí úpravy stížností pro porušení zákona, vyjma rozhodnutí vydaných v přípravném řízení soudcem, která může přezkoumat a napadnout pouze dovoláním ministr spravedlnosti.¹¹² Cílem institutu je zachování dohledu nad zákonností rozhodnutí vydávaných v přípravném řízení, kontrola činnosti státních zastupitelství a policejních orgánů, ale také sjednocování způsobu rozhodování na celostátní úrovni.¹¹³

Do 1. 1. 2016 (novela trestného poriadku zákonem č. 401/2015 z. Z.) byl generální prokurátor omezen na rušení pouze těch rozhodnutí, u nichž došlo k pochybení tak podstatnému, že mohlo ovlivnit konečné rozhodnutí ve věci; v současnosti je podmínkou toliko nezákonnost vydaného rozhodnutí a na váhu pochybení orgánu, který jej vydal, již není nutné hledět.¹¹⁴ Ve své současné podobě tak v rámci přípravného řízení plně pokrývá okruh rozhodnutí napadnutelný bývalou stížností pro porušení zákona.

Ustanovení § 364 odst. 1 trestného poriadku vymezuje okruh osob, jež mohou generálnímu prokurátorovi ke zrušení rozhodnutí do tří měsíců od jeho právní moci podat návrh, ten však může této pravomoci využít i bez návrhu, ani není takovými návrhy nijak vázán. Obdobné platí pro českého ministra spravedlnosti při rozhodování o podání stížnosti pro porušení zákona, až na to, že trestní řád okruh osob oprávněných podat podnět nijak neomezuje a úřad ministra se tak zabývá i podněty od osob, které neměly s původním řízením nic společného.

¹¹⁰ Srov. § 366 odst. 1, 2 trestného poriadku.

¹¹¹ Srov. § 367 odst. 2 trestného poriadku.

¹¹² ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť. 2. vydanie.* Šamorín: Heuréka, 2022, 238.

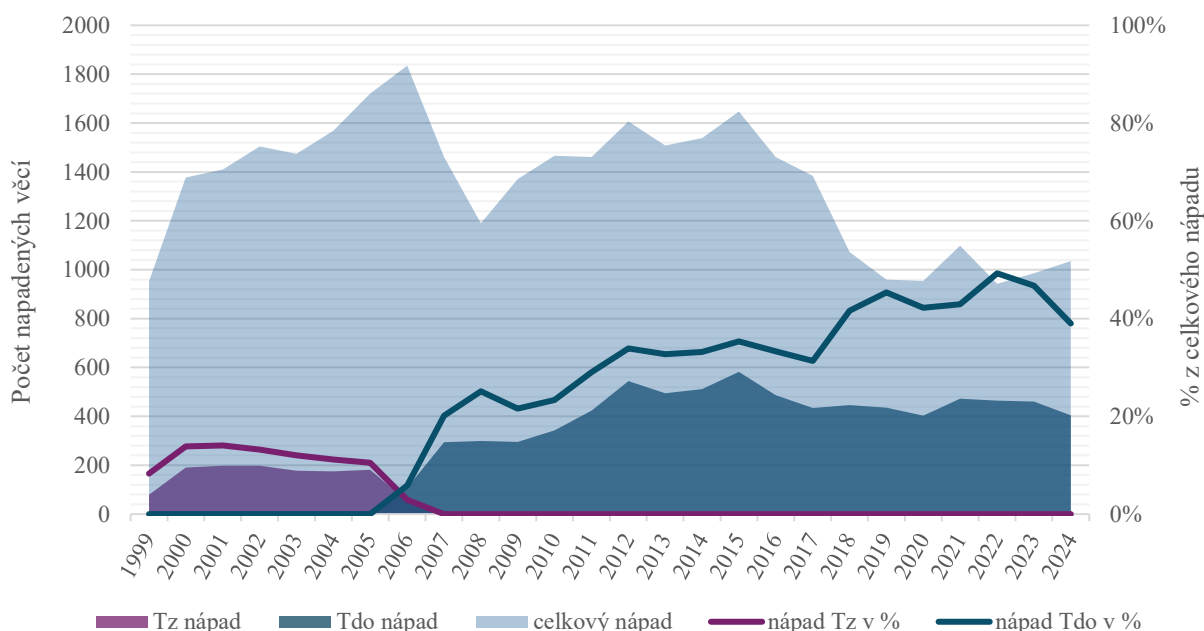
¹¹³ KORGO, Dušan a MARKOVÁ, Veronika. *Trestné právo procesné. 2. aktualizované a doplnené vydanie.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 417.

¹¹⁴ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť. 2. vydanie.* Šamorín: Heuréka, 2022, 240.

Na rozdíl od stížnosti pro porušení zákona je i toto oprávnění generálního prokurátora omezeno prekluzivní lhůtou, která činí šest měsíců od právní moci rušeného rozhodnutí.¹¹⁵ Ve srovnání s oprávněním českého nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu má tak generální prokurátor na zrušení rozhodnutí nižších prokuratur dvojnásobnou lhůtu a zároveň přitom není omezen ani taxativním výčtem napadnutelných rozhodnutí.

4.1.3. *Dostupné statistiky*

Pro úplnost srovnání níže přikládám statistiku nápadu stížností pro porušení zákona a později dovolání u Nejvyššího soudu Slovenské republiky mezi lety 1999 až 2024 ve srovnání s celkovým nápadem jeho trestního kolegia, která vychází ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti Slovenské republiky.^{116, 117}

Graf 1 – Nejvyšší soud SR: srovnání nápadu SPZ a dovolání s celkovým nápadem trestního kolegia mezi lety 1999–2024

¹¹⁵ Srov. § 364 odst. 3 trestného poriadku.

¹¹⁶ MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Štatistické údaje*. Online. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/analyticke-centrum/>. [cit. 2025-04-28].

¹¹⁷ MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Štatistické ročenky*. Online. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/stat/statr.htm>. [cit. 2025-04-28].

4.2. Rakouská republika: spolkový zákon BGBl. Nr. 60/1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch – StGB)

Není nijak překvapivé, že i současná rakouská úprava trestního práva procesního stále vychází z řádu soudu trestního (viz podkapitola 3.4.), který byl českému a rakouskému právnímu prostředí společný až do období po druhé světové válce.

Obzvláště se tato kontinuita projevuje v rakouském systému mimořádných opravných prostředků, který do dnešního dne v téměř nezměněné podobě zahrnuje opět *Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes* (zmateční stížnost pro zachování zákona) podle § 23, *Wiederaufnahme des Verfahrens* (obnovu řízení) podle § 352 a násl. a *Außerordentliche Wiederaufnahme des Verfahrens* (mimořádnou revizi) podle § 362, jakož i do českých mimořádných opravných prostředků neřazené *Wiedereinsetzung in den vorigen Stand* (navrácení k předešlému způsobu) podle § 363.

Oprávnění podat zmateční stížnost pro zachování zákona (v praxi též *Wahrungsbeschwerde*)¹¹⁸ náleží výhradně generálnímu prokurátorovi, který ji podává z moci úřední anebo z pověření spolkového ministra spravedlnosti. Prostřednictvím tohoto mimořádného opravného prostředku je možné navrhnout zrušení rozsudků a usnesení trestních soudů spočívajících v porušení nebo nesprávném užití zákona, anebo vydaných na základě vadného postupu v řízení, a to i po právní moci napadeného rozhodnutí a i tehdy, pokud proti němu oprávněné osoby nevyčerpaly řádné opravné prostředky. Z podnětu pověřence pro právní ochranu (*Rechtsschutzbeauftragter*) je možné napadnout též nezákonné provedení nebo nařízení donucovacího orgánem činným v trestním řízení, jakož i usnesení státního zástupce o ukončení vyšetřování, pokud proti němu nepodala opravný prostředek oprávněná osoba. Státním zástupcům je stanovena povinnost předávat v soustavě dále případy, v nichž by mohlo být podání této zmateční stížnosti vhodné.¹¹⁹

Obdobně jako v řádu soudu trestního probíhá řízení o zmateční stížnosti pro zachování zákona podle StGB podle ustanovení o projednávání řádné zmateční stížnosti s tím rozdílem, že

¹¹⁸ HINTERHOFER, Hubert a OSHIDARI, Babek Peter. *System des österreichischen Strafverfahrens*. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2017, s. 793.

¹¹⁹ Srov. § 23 StGB.

obviněnému, popř. jinému dotčenému účastníku řízení, je podle současného StGB účast na jejím projednání umožněna (není však podmínkou jeho konání).¹²⁰

Výsledkem tohoto řízení je především výrok, zda byl napadeným rozhodnutím soudu porušen zákon, přičemž podle věty páté § 292 StGB nemá zpravidla takový výrok na obviněného žádný účinek. V případě, kdy Nejvyšší soudní dvůr Rakouské republiky shledá, že k porušení zákona došlo v neprospěch obviněného, může přistoupit ke snížení nebo zproštění trestu či nařídít nové jednání a rozhodnutí ve věci. V tomto novém projednání vychází soud, kterému byla věc přikázána, z původní obžaloby a respektuje při tom právní názor Nejvyššího soudního dvora.¹²¹

Při jazykovém srovnání platného znění StBG¹²² a německého znění řádu soudu trestního¹²³ si lze nadto povšimnout, že krom systematiky mimořádných opravných prostředků byly v mnoha případech v dotyčných ustanoveních ze staršího právního předpisu převzaty i doslovné formulace. Lze tak uzavřít, že obdobně historickému předpisu je primárním účelem současné rakouské úpravy zmateční stížnosti pro zachování zákona poskytnutí prostředku ke sjednocování judikatury a s tím i k omezení četnosti právních omylů soudů. Rozhodnutí nesmí ani zde být změněno v neprospěch obviněného; jeho změna ve prospěch obviněného však zákonem zaručena není, a opět závisí na úvaze Nejvyššího soudního dvora.

¹²⁰ Srov. § 292 StGB.

¹²¹ ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 226.

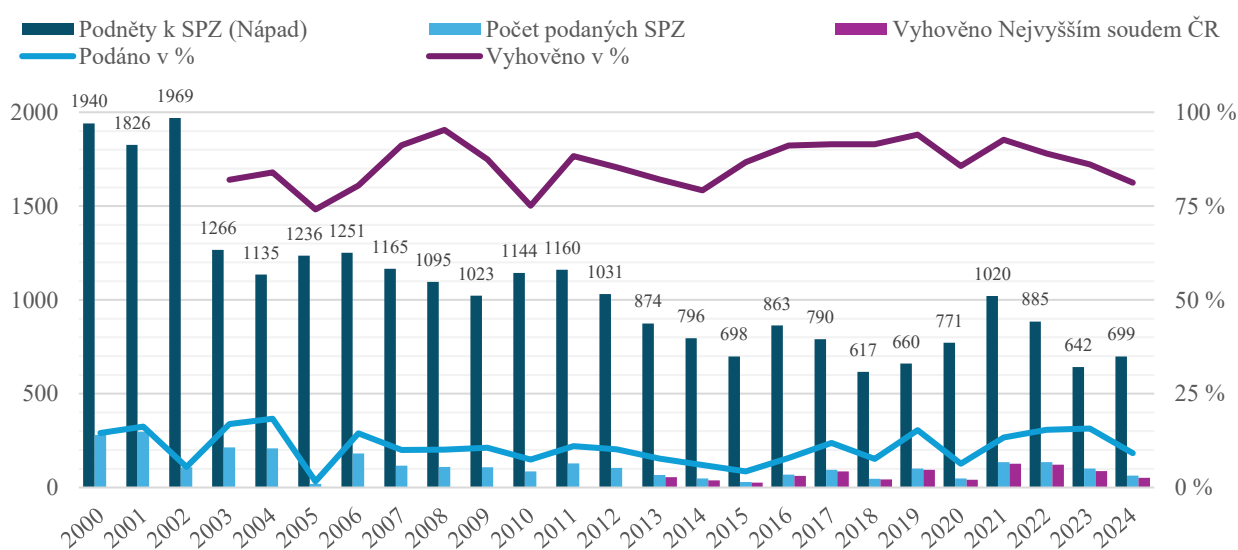
¹²² Spolkový zákon BGBl. Nr. 60/1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>. [cit. 2025-02-09].

¹²³ 119. Gesetz vom 23. Mai 1873, betreffend die Einführung einer Strafproceß-Ordnung. In: Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Dostupné z: <https://www.koeblergerhard.de/Fontes/StPOOE1873.htm>. [cit. 2025-02-09].

5. Přezkum podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona v praxi

5.1. Obdržené podněty, podané stížnosti a jejich úspěšnost

Na svých webových stránkách Ministerstvo spravedlnosti postupně zveřejňuje podané stížnosti pro porušení zákona a rozhodnutí o nich od července 2012 až do současnosti, a zároveň zpřístupňuje také statistické údaje o přijatých podnětech, podaných stížnostech pro porušení zákona a jejich úspěšnosti u Nejvyššího soudu v období od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2024.¹²⁴ Z těchto dostupných informací pak vyplývá, že ministr spravedlnosti ročně obdrží mezi 700-800 podněty, z nichž pouze průměrně 10,1 % vyústí v podání stížnosti pro porušení zákona, a těmto podaným stížnostem bývá pak Nejvyšším soudem průměrně z 86,7 % vyhověno.

Graf 2 – Ministerstvo spravedlnosti ČR: Přijaté podněty, podané a úspěšné SPZ mezi lety 2000–2024

Graf výše zobrazuje poměr mezi přijatými, podanými a úspěšnými stížnostmi pro porušení zákona jednotlivých ministrů spravedlnosti působících mezi lety 2000 až 2024.¹²⁵ Ačkoliv se v tomto období na ministerském postu vystřídal celkem 14 politiků,¹²⁶ lze zde sledovat poměrnou stálost v procentu ročně přijatých podnětů, které vyústí v podání stížnosti pro porušení zákona.

¹²⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Stížnosti pro porušení zákona*. Online. In: justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>. [cit. 2025-04-01].

¹²⁵ Data od roku 2013 do současnosti pocházejí přímo z webu ministerstva a obsahují i údaje o přesném počtu stížností pro porušení zákona podaných v daném roce, kterým bylo vyhověno. Data z let 2000 až 2012 obsahující především procentuální (avšak přímo navazující) údaje byla převzata ze statistiky v publikaci: VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 131.

¹²⁶ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Galerie ministrů spravedlnosti od roku 1989 do současnosti*. Online. Ministryně a ministři spravedlnosti. In: justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/historic/-/clanek/galerie-ministru-spravedlnosti>. [cit. 2025-04-17].

Obdobně se meziročně nijak zásadně nevychyluje ani úspěšnost podnětů, která dlouhodobě neklesá pod 75 %.

Po roce 2002 lze nicméně sledovat sestupnou tendenci v počtu přezkoumávaných podnětů v návaznosti na zavedení institutu dovolání a postupné rozšiřování okruhu dovolacích důvodů. Procento podaných stížností pro porušení zákona v poměru k obdržným podnětům se nicméně po celé pozorované období stále pohybuje okolo 10 %.

Administrativu spojenou s přijímanými podněty pro ministra v rámci úřadu zpracovává samostatné Oddělení stížností pro porušení zákona spadající pod Odbor dohledu a kárné agendy v rámci Sekce justice a trestní politiky.¹²⁷

Poměrně vysoká statistika úspěšnosti stížností pro porušení zákona, jakož i nízký poměr obdržných podnětů, které skutečně v podání mimořádného opravného prostředku vyústí, svědčí o tom, že ministři spravedlnosti za podpory svého úřednického aparátu dlouhodobě přistupují k užití stížnosti pro porušení zákona poměrně zodpovědně, a to z většiny ve skutečně důvodných případech. Politicky či osobně motivované stížnosti pro porušení zákona čistě z iniciativy ministra ve věcech, v nichž k porušení zákona zjevně nedošlo, samozřejmě být podávány mohou a jsou, a zcela se jim vyhnout nelze, nicméně právě dlouhodobě vysoká míra úspěšnosti podaných stížností pro porušení zákona svědčí o tom, že jich je naprosté minimum a ministři spravedlnosti se zpravidla řídí doporučeními nezaujatých odborníků z řad státních zastupitelství a příslušného oddělení ministerstva.

5.2. Krátkodobé trendy v podnětech

Stížnost pro porušení zákona občas také vstupuje do role jakési „záplaty“, kterou se dočasně řeší určitý aktuální aplikační problém, dokud není odstraněn změnou právní úpravy nebo vydáním rozhodnutí o dané otázce s judikaturním dosahem. Část podaných stížností pro porušení zákona tak může být v určitém časovém období prakticky totožná; v minulosti se takovéto „vlny“ týkaly např. nejasností ohledně aplikace amnestie nebo přechodného ustanovení § 419 trestního zákoníku nebo postihu tzv. vybodovaných řidičů).¹²⁸

¹²⁷ Pokyn č. 12/2023 Ministerstva spravedlnosti ze dne 8. ledna 2024, č. j. MSP-68/2023-ORLZ-ORG/42, kterým se vydává Organizační řád Ministerstva spravedlnosti.

¹²⁸ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 278-279.

Posledním z takovýchto trendů byla odsouzení za trestné činy spáchané v době pandemie nemoci COVID-19, a to v období od března 2020 do prosince 2021, kdy byla doprovázena vyhlášením a prodlužováním nouzových stavů Vládou České republiky.¹²⁹ Za takové situace zpočátku panovala poměrně roztržitá soudní praxe ohledně toho, zda byl v té době u vybraných majetkových trestných činů naplněn znak kvalifikované skutkové podstaty činu spáchaného během „události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“¹³⁰ (především krádež, dále také zpronevěra, podvod nebo lichva). Kladná odpověď na tuto otázku, zejména pro recidivisty,¹³¹ pak v nemalém množství případů vyústila v ukládání excesivních trestů za bagatelní trestnou činnost. Praxi sjednotil až rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, který judikoval, že k aplikaci této kvalifikované skutkové podstaty není třeba jen časová a místní souvislost spáchaného činu s takovou událostí, ale také věcná,¹³² čemuž dal následně za pravdu i Ústavní soud.¹³³

Případy zjevně nepřiměřených trestů uložených podle čtvrtého odstavce uvedených ustanovení, které náhle i u bagatelních trestných činů stanovily rozmezí trestu odnětí svobody od dvou do osmi let, u kterých však zároveň v době neustálené soudní praxe¹³⁴ již lhůta pro podání dovolání uplynula, pak mohly byly řešeny např. upuštěním od potrestání v rámci následného ukládání souhrnného trestu za další trestnou činnost, anebo právě podáním stížnosti pro porušení zákona.

Po vydání zmíněného judikátu Nejvyššího soudu počet podnětů k podání právě takových stížností pro porušení zákona dramaticky narostl, a ve všech případech se čistě formálně o

¹²⁹ KOTLÁN, Pavel. „Covidová“ krádež – vyřešený problém? *Časopis pro právní vědu a praxi*. Online. Brno: Masarykova univerzita, 2023, Roč. XXXI, č. 1, s. 187-201. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2023-1-7>. [cit. 2025-05-08].

¹³⁰ Srov. § 205 odst. 4 písm. b), § 206 odst. 4 písm. c), § 209 odst. 4 písm. c) a § 218 odst. 3 písm. a) Trestního zákoníku.

¹³¹ Srov. § 205 odst. 2, § 206 odst. 2 a § 209 odst. 2.

¹³² Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, uveřejněný pod č. 19/2021 Sb. rozh. tr., sv. 4/2021.

¹³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21, uveřejněný pod č. 144/2011 Sb. n. u. ÚS, sv. 62/2011.

¹³⁴ Pozitivní přístup k automatické aplikaci § 205 odst. 4 zpočátku zastával i např. čtvrtý senát Nejvyššího soudu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020) nebo Nejvyšší státní zastupitelství (sdělení Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. 3. 2020 k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu).

pravomocné rozhodnutí, kterým byl porušen zákon, skutečně jednalo. Zdaleka ne ve všech takových případech však je zároveň naplněn i požadavek na převážení zájmu na zákonnosti a správnosti napadeného rozhodnutí nad požadavkem jeho stability a nezměnitelnosti, a pouhá skutečnost, že byla v rozhodnutí krádež (popř. jiný majetkový trestný čin) nesprávně kvalifikována podle čtvrtého odstavce, ne vždy sama o sobě zakládá zřejmý nepoměr uloženého trestu k povaze a závažnosti trestného činu pachatele. Tyto okolnosti pak vedly ministerstvo k užší spolupráci s Nejvyšším soudem a Nejvyšším státním zastupitelstvím, která vyústila ve vydání stanoviska¹³⁵ ministryně spravedlnosti k vyřizování takovýchto podnětů, konstituujícího parametry odůvodněnosti případné stížnosti pro porušení zákona.

Řešení situace prostřednictvím tohoto institutu samozřejmě nebylo¹³⁶ ideální, nicméně se i zde opět prokázala pružná povaha stížnosti pro porušení zákona coby mimořádného opravného prostředku pokrývajícího zbytkovou oblast vad rozhodnutí, jejichž nápravy není možné dosáhnout jinak.

5.3. Zátěž Nejvyššího soudu: Srovnání stížnosti pro porušení zákona a dovolání

Spisy Nejvyššího soudu vedené k podaným stížnostem pro porušení zákona jsou vedeny v rejstříku trestního kolegia pod spisovým znakem Tz, zatímco dovolání je vedeno pod znakem Tdo.¹³⁷ Následující graf, vycházející z dostupných statistik ministerstva¹³⁸ a Nejvyššího soudu,¹³⁹ znázorňuje zastoupení těchto dvou agend v celkovém nápadu trestního kolegia Nejvyššího soudu v průběhu let 1999–2023.

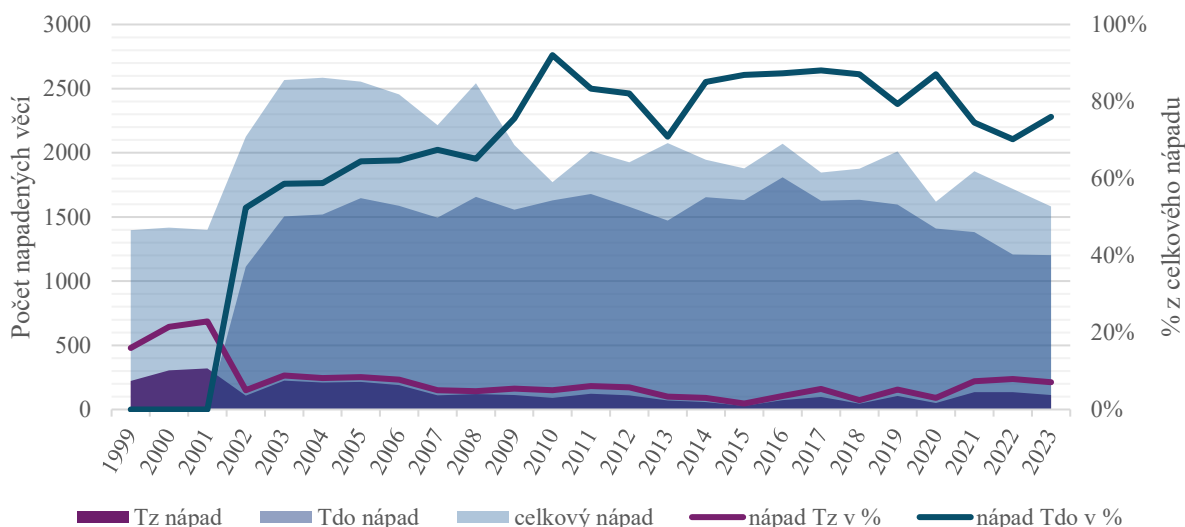
¹³⁵ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19)*. 29. 7. 2021. In: justice.cz. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/12681/715672/Obecné+stanovisko+SPZ+%28nouzový+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>. [cit. 2025-05-08].

¹³⁶ Stížností pro porušení zákona týkajících se tzv. covidových krádeží podal ministr spravedlnosti od února 2021 do ledna 2023 celkem 162. Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti. V roce 2021 vydal Nejvyšší soud ohledně tzv. covidových krádeží (vč. usnesení o přerušení výkonu trestu) 32 rozhodnutí, v roce 2022 135, v roce 2023 35, a v roce 2024 už „pouze“ 13. Zdroj: Nejvyšší soud.

¹³⁷ Srov. § 54 odst. 1, písm. a) Kancelářského a spisového řádu Nejvyššího soudu sp. zn. S 20/2018, ve znění dodatku č. 1 ze dne 30. 4. 2019.

¹³⁸ *Statistické ročenky*. Online. Statistika a výkaznictví. InfoData. justice.cz. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>. [cit. 2024-04-28].

¹³⁹ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Ročenky*. Online. Dostupné z: <https://www.nsoud.cz/pro-verejnost-a-media/poskytovani-informaci/rocenky>. [cit. 2025-04-28].

Graf 3 – Počet SPZ a dovolání v rámci celkového nápadu trestního kolegia Nejvyššího soudu mezi lety 1999–2023

Stížnosti pro porušení zákona konstantně představuje zlomek (od roku 2002 do současnosti průměrně 5,4 %) ročního nápadu věcí tvořících agendu trestního kolegia Nejvyššího soudu, zatímco dovolání reprezentuje kolem $\frac{3}{4}$ (75,5 %) jeho celkového nápadu. Graf výše reprezentuje změny v tomto zastoupení v průběhu let, včetně výrazné změny poměrného zastoupení a celkového nápadu po roce 2002, kdy bylo současně zavedeno dovolání a zrušen § 272 trestního řádu (viz podkapitola 3.1.2.).

Srovnání prezentovaných dat s obdobným grafem pro Nejvyšší soud Slovenské republiky¹⁴⁰ (viz podkapitola 4.1.3.) za totéž období odhalí, že navzdory natolik odlišné lhůtě pro podání dovolání v obou státech tvoří v České republice dovolání výrazně vyšší procento celkového nápadu trestního kolegia, a jak celkový nápad, tak pouze počet nových dovolání, zpravidla přesahuje dvojnásobek toho slovenského.

¹⁴⁰ V lednu 2022 žilo v Česku 10,52 milionu obyvatel, na Slovensku 5,43 milionu. Zdroj: Český statistický úřad.

6. Analýza rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnostech pro porušení zákona v roce 2023

Ve své analýze jsem se rozhodla věnovat veškerým rozhodnutím pod spisovým znakem Tz, které Nejvyšší soud vydal v roce 2023 (tj. v rozmezí od 1. 1. 2023 do 31. 1. 2023). Za účelem zhodnocení toho, k řešení jakých právních problémů v současnosti stížnost pro porušení zákona slouží, se zaměřím zejména na celkový počet těchto rozhodnutí, proti jakým rozhodnutím směřovaly, a na rozložení vad, jež byly zkoumány.

Rozhodnutí o stížnostech pro porušení zákona bylo v roce 2023 celkem 118, z čehož v 98 případech se jednalo o rozsudky, zatímco zbylých 20 byla usnesení. Polovinu usnesení (10) potom tvořila rozhodnutí o procesních otázkách a druhou polovinu (10) rozhodnutí ve věci samé.

Z celkového počtu 109 stížností pro porušení zákona, o nichž Nejvyšší soud v roce 2023 rozhodl, směřovalo 100 ve prospěch obviněného, 8 v neprospěch obviněného a jedna ve prospěch i v neprospěch. Dvě z těchto stížností pro porušení zákona se týkaly spoluobviněných v téže věci, tudíž o nich bylo rozhodnuto ve společném řízení.¹⁴¹

Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona v neprospěch obviněného v rámci 91 rozhodnutí, ve prospěch v rámci 5 a porušení zákona ve prospěch i v neprospěch obviněného vyslovil ve dvou případech (jednou ve shodě s návrhem ministra spravedlnosti, jednou v rozsudku o stížnosti pro porušení zákona podané toliko ve prospěch obviněného). Pro nedůvodnost bylo odmítnuto 5 stížností pro porušení zákona, pro nepřípustnost 2 a ve třech případech bylo vysloveno, že zákon porušen nebyl. Celkově tak Nejvyšší soud v roce 2023 vyhověl 90 % stížností pro porušení zákona, o nichž rozhodoval, což odpovídá dlouhodobému trendu (tak, jak byl nastíněn v kapitole 5.1.).

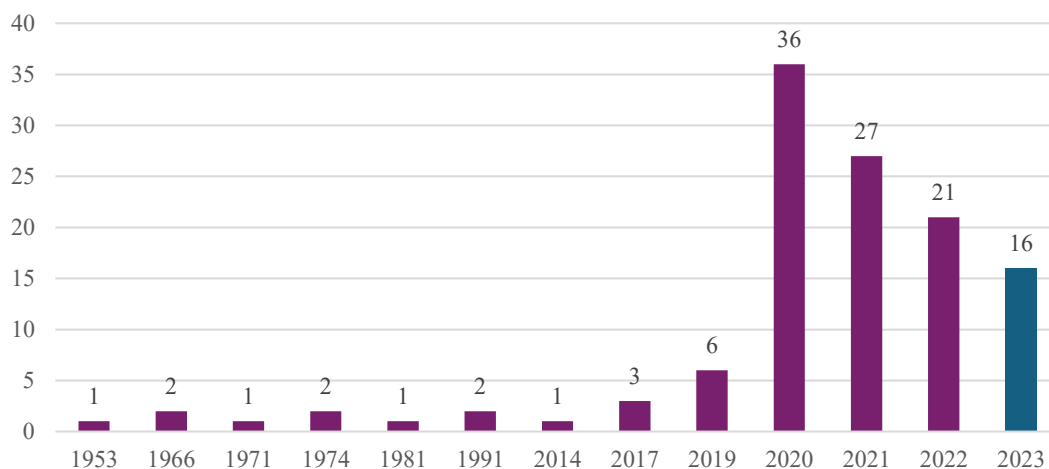
6.1. Charakteristika napadených rozhodnutí v čase

Nejvíce rozhodnutí, která na základě stížnosti pro porušení zákona Nejvyšší soud v roce 2023 přezkoumával, bylo vydáno v roce 2020 (36 rozhodnutí); rozhodnutí vydaná v témže roce naopak přezkoumával pouze ve 16 případech. Přezkoumávaných rozhodnutí vydaných před rokem 2020 bylo celkem 19.

Z uvedeného vyplývá, že valná většina rozhodnutí (79 %) se dostává ke stížnostnímu přezkumu rok až několik let po uplynutí lhůty k dovolání, bylo-li proti napadenému rozhodnutí

¹⁴¹ Proto nepoměr mezi 109 podanými stížnostmi pro porušení zákona a pouze 108 konečnými rozhodnutími o nich.

vůbec přípustné. Zároveň bylo jen 16 % přezkoumávaných rozhodnutí starších než 3 roky. Celkové rozložení přezkoumávaných rozhodnutí v čase demonstruje následující graf.

Graf 4 – Rok vydání rozhodnutí přezkoumávaných v roce 2023¹⁴²

6.2. Forma napadených rozhodnutí

Nejčastěji byla stížností pro porušení zákona napadána rozhodnutí soudů (v 87 případech), přičemž převládala rozhodnutí okresních soudů jako soudů prvního stupně. Všechna napadená rozhodnutí krajských soudů, jichž bylo výrazně méně, byla naopak vydána ve druhém stupni. Rozhodnutí vrchního soudu bylo napadeno jen třikrát. Napadených rozhodnutí státních zástupců oproti tomu bylo 15 a opět převažovala rozhodnutí nižšího stupně; jedna stížnost pro porušení zákona byla současně podána i proti usnesení policejního orgánu. Poslední skupinu tvořila rozhodnutí vojenských soudů různého typu, kterých bylo celkem 6 a ve všech případech se jednalo o historická rozhodnutí.

Orgán, proti jehož rozhodnutí SPZ směřovala	Počet SPZ	v %
SOUK	87	81 %
Okresní soud v I. stupni*	62	
Krajský soud ve II. stupni	15	
Krajský soud i okresní soud	7	
Vrchní soud podle § 24 odst. 1 trestního řádu	1	
Vrchní soud ve II. stupni	2	
STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ	15	14 %
Okresní státní zastupitelství	11	
Krajské státní zastupitelství	4	
VOJENSKÝ SOUD	6	5 %
Nižší vojenský soud	1	
Vojenský obvodový soud	3	
Vyšší vojenský soud	2	

Tabulka 1 – Orgány, jejichž rozhodnutí byla napadána¹⁴³

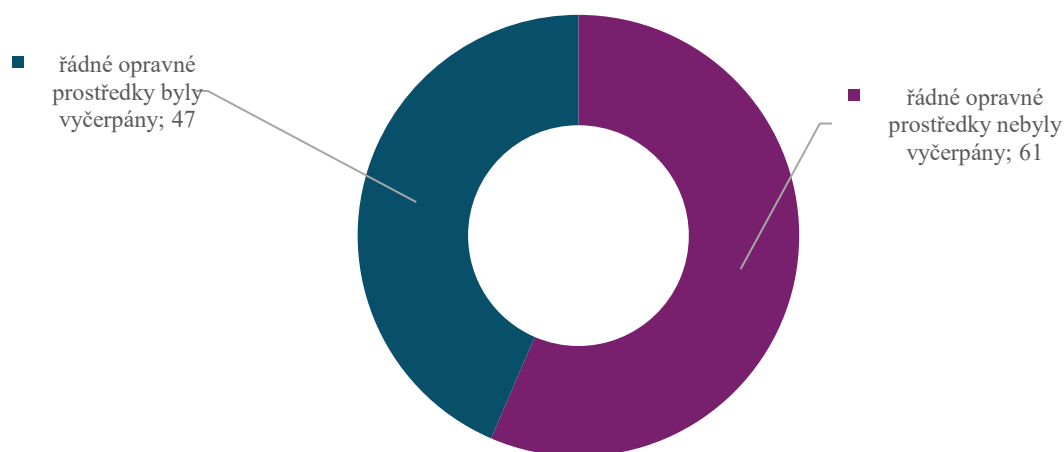
¹⁴² Celkově bylo přezkumu podrobena 119 rozhodnutí, neboť některé stížnosti pro porušení zákona směřovaly proti více rozhodnutím zároveň (zpravidla ze stejného důvodu).

¹⁴³ (*) U okresních soudů byla v jednom případě jednou stížností pro porušení zákona napadena dvě rozhodnutí stejného okresního soudu zároveň a v jednom případě tři. V prvním případě se jednalo o porušení zásady

6.3. Využití opravných prostředků v předcházejícím řízení

Za účelem srovnání, zda bylo ve stížnostech pro porušení zákona řešených věcech zároveň možné podat dovolání, jsem se mimo jiné zaměřila na to, ve kterých věcech byly a nebyly vyčerpány řádné opravné prostředky, které by bývalo bylo možné proti napadenému rozhodnutí podat (či pokud vůbec byly řádné opravné prostředky přípustné).

Výsledek demonstruje graf níže; k vyčerpání dostupných opravných prostředků nedošlo v 61 věcech (56 %). V množině věcí, v nichž byla stížnost pro porušení zákona podána v neprospěch (popř. i v neprospěch) obviněného, se tento poměr obrací, neboť v 5 případech z 9 k vyčerpání řádných opravných prostředků naopak došlo.

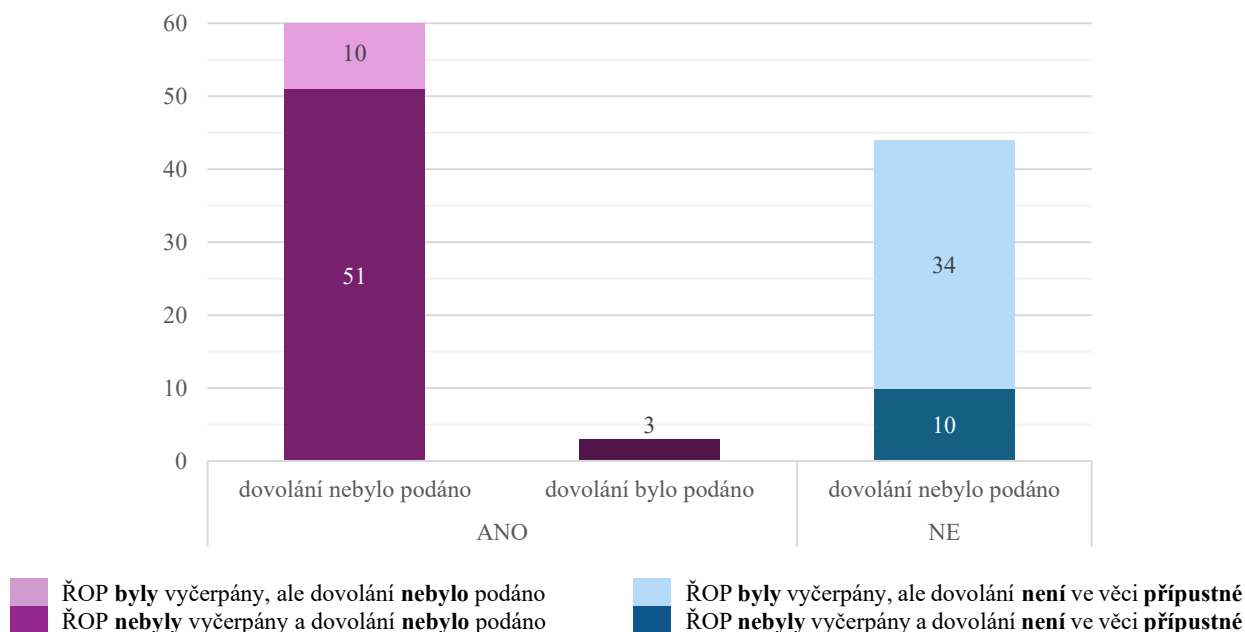
Graf 5 – Vyčerpání řádných opravných prostředků proti napadenému rozhodnutí

Bližší zaměření na teoretickou možnost podat v jednotlivých věcech dovolání pak prozradí, že častěji k vyčerpání dostupných řádných opravných prostředků došlo v případech, v nichž by porušení zákona cestou dovolání napravit možné nebylo.

Tam, kde by bylo přípustné, bylo dovolání podáno pouze ve třech případech, a ve všech třech bylo následně Nejvyšším soudem odmítnuto, dvakrát pro zjevnou neopodstatněnost a jednou

ne bis in idem při ukládání souhrnného trestu, podruhé šlo o krádež podle § 205 odst. 4 trestního zákoníku a opět v souhrnném trestu. Vzhledem k tomu, že šlo vždy o jednu stížnost pro porušení zákona, jsou v tabulce započítány pouze jednou.

protože bylo podáno osobou neoprávněnou. V jednom případě byl rovněž podán (a pro nesplnění zákonných podmínek zamítnut) návrh na povolení obnovy řízení.

Graf 6 – Vztah vyčerpání řádných opravných prostředků ve věci k přípustnosti dovolání

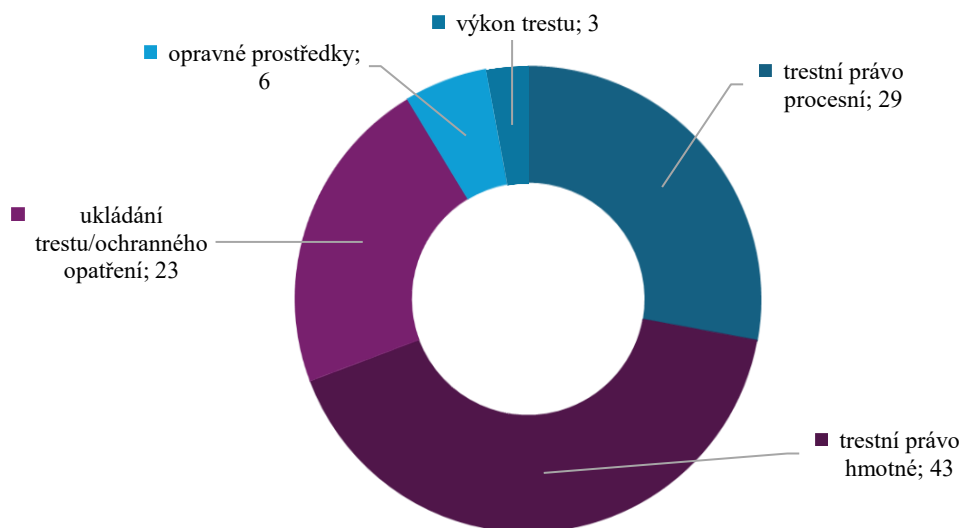
6.4. Typy porušení zákona

V této podkapitole se nebudu zabývat všemi vadami vytýkanými ministrem spravedlnosti v podaných stížnostech pro porušení zákona, ale výhradně těmi, které Nejvyšší soud svým pravomocným rozhodnutím ve zkoumaných věcech skutečně vyslovil.

6.4.1. Obecné kategorie nezákonností

V zastoupení obecných kategorií nezákonností, které Nejvyšší soud v napadených rozhodnutích shledal, je na první pohled znát převaha výskytu vad hmotněprávních nad těmi procesněprávními. Pokud bychom však odhlédli od fenoménu tzv. covidových krádeží (o těch stručně v podkapitole 5.2.), získáme překvapivě vyrovnaný poměr 38 ku 38.

Z těchto kategorií byly v následujícím grafu ještě pro přehlednost vyčleněny na straně práva hmotného vady při ukládání trestů nebo ochranných opatření a na straně práva procesního vady týkající se konkrétně vadného užití ustanovení, jimiž se řídí rozhodování o opravných prostředcích a vady rozhodnutí týkajících se výkonu už uloženého trestu.

Graf 7 – Obecné kategorie nezákonností

Následuje podrobnější rozdělení rozhodnutí na konkrétnější typy v rámci výše nastíněných kategorií.

6.4.2. Konkrétní typy nezákonností

Mezi hmotněprávními nezákonnostmi jednoznačně převažovala nesprávná právní kvalifikace skutku (celkem 40 výskytů), z čehož ve 25 případech se jednalo o tzv. covidové krádeže (o tom víc v podkapitole 5.2.) a v 15 případech o jiné hmotněprávní pochybení. O nejhojnější nezákonnost tedy jde i bez započtení této výchytky.

Druhou nejčastěji zastoupenou vadou, kterou se Nejvyšší soud v rámci svého rozhodování o stížnostech pro porušení zákona v roce 2023 zabýval, je rozhodování nepříslušným orgánem (z toho v 9 případech šlo o nepřislušné státní zastupitelství a ve dvou o nepřislušný soud). Objevilo se 7 rozhodnutí, v nichž rozhodl o stížnosti proti usnesení policejního orgánu ten samý státní zástupce, který dal k vydání tohoto usnesení souhlas nebo pokyn (viz § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu), namísto toho, aby stížnost předložil svému nadřízenému orgánu. Další dvě rozhodnutí započítaná do této kategorie se týkala případů, kdy zpravidla už vyšetřování věci bylo konáno v rozporu s § 161 trestního řádu nepříslušným orgánem a v návaznosti na to pak i dozor ve věci vykonával jiný než příslušný orgán.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Např. ve věci č.j. 7 Tz 103/2023-17 byl obviněný v době vyšetřování příslušníkem vojenské policie, avšak věc vyšetřoval policejní orgán a o stížnosti proti jeho usnesení o zahájení trestního stíhání rozhodlo okresní státní zastupitelství. Podle § 161 odst. 4 věty první trestního řádu však mělo vést vyšetřování okresní státní zastupitelství a dozorovat nad ním mělo krajské státní zastupitelství.

Za třetí nejčastější vadu rozhodnutí lze určit trest uložený v nezákonné výměře (celkem 9 výskyty). Mezi excesivními tresty bylo zastoupeno jak překročení jeho zákonné výměry (2 výskyty), tak překročení výměry trestu, který je možné uložit trestním příkazem (3 výskyty) a také uložení trestu zákazu činnosti v takovém rozsahu, že se de facto rovnal trestu zrušení právnické osoby (2 výskyty). Po jednom případě se objevily též schválení dohody o vině a trestu obsahující trest v nezákonné výměře a uznání rozsudku zahraničního soudu, který stanovil za trestný čin trest v takové výměře, v jaké by jej podle českého trestního řádu za stejný skutek nebylo možné uložit.¹⁴⁵

Následují chyby při ukládání souhrnných či společných trestů (7 případů), a poměrně častý výskyt mělo též porušení ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání (6 výskyty), k němuž nezřídka docházelo ve spojení s porušením nutné obhajoby (5 výskyty). Za zmínku stojí také 5 případů, v nichž státní zástupce zamítl stížnost proti usnesení podle § 148 odst. 1 písm. b) trestního řádu, aniž by byly podmínky tohoto ustanovení splněny (tj. zamítnutí stížnosti jako podané opožděně, ačkoliv byla podána ve lhůtě¹⁴⁶, zamítnutí stížnosti jako podané osobou neoprávněnou, ačkoliv ji podal zvolený obhájce obviněného¹⁴⁷, anebo zamítnutí stížnosti jako podané osobou, která se jí výslovně vzdala, ačkoliv tak obviněný učinil ve vztahu ke zcela jinému rozhodnutí¹⁴⁸).

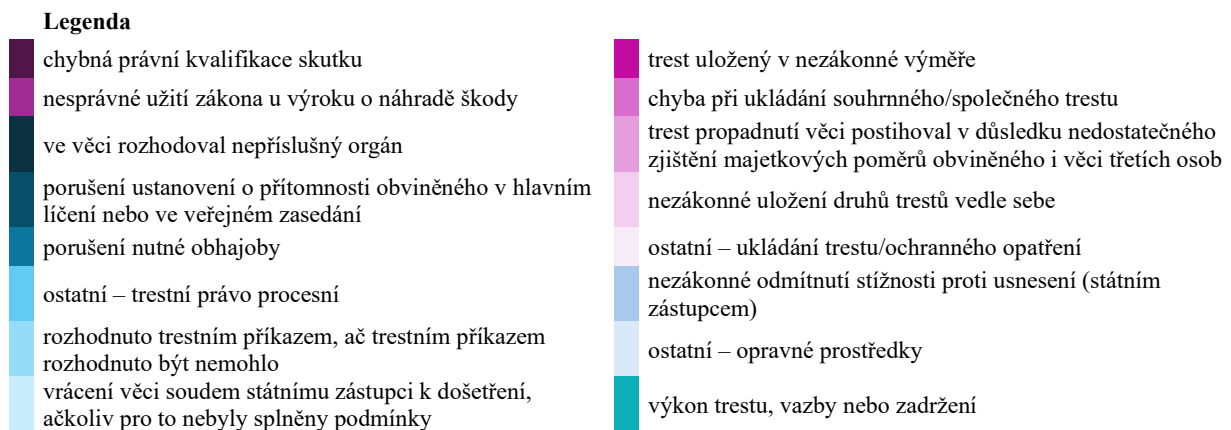
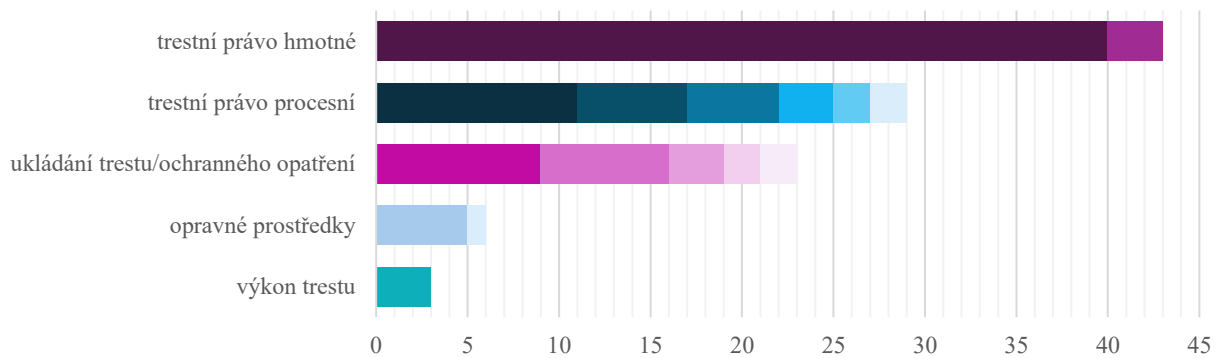
Ve světle výše uvedeného demonstrativního výčtu těch nejčastějších vad rozhodnutí, jimiž se Nejvyšší soud na základě nápadu ministra spravedlnosti v průběhu roku zabývá, je zřejmé, že jde o typově poměrně rozmanité věci. To víceméně odpovídá vnímání stížnosti pro porušení zákona jako subsidiárního mimořádného opravného prostředku, který má pokrývat zbytkovou množinu pravomocných rozhodnutí trpících vadami takového rázu, pro které je potřebné takové rozhodnutí zrušit, a které zároveň již nelze napravit ani cestou dovolání, ani obnovy řízení.

¹⁴⁵ Viz § 330 odst. 1 písm. b) zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

¹⁴⁶ Rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 54/2023 a 8 Tz 62/2023

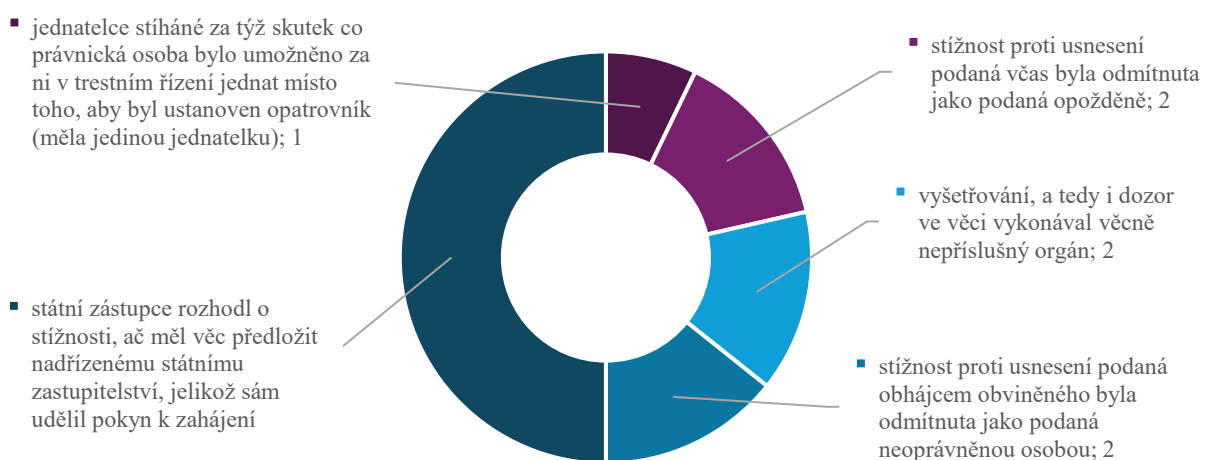
¹⁴⁷ Rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 14/2023 a 8 Tz 52/2023

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tz 70/2023

Graf 8 – Konkrétní kategorie nezákonnosti

Ze statistiky výše lze pak pro bližší vhléd do přezkoumávané problematiky vyjmout ještě nezákonnosti, které se objevovaly pouze v rozhodnutích státních zástupců. Všechny stížnosti pro porušení zákona do nich směřující byly podány ve prospěch obviněného, a celkem jich bylo 15, z čehož Nejvyšší soud vyhověl 14. Jak již bylo uvedeno výše, nejvíce bylo zastoupeno nezákonné rozhodnutí státního zástupce o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, k jehož vydání sám uložil pokyn.

Graf 9 – Přehled nezákonností v napadených rozhodnutích státních zástupců

6.5. Kategorie rozhodnutí podle významu řešené otázky

Dalším statistickým srovnáním, které stojí za povšimnutí, je poměr rozhodnutí ve věci samé zařazených do kategorií podle závažnosti jimi posuzované otázky. Nejvýznamnější rozhodnutí, řazená do kategorie A, se navrhují k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, a jsou to právě ona, která mají největší potenciál výrazněji ovlivnit rozhodovací praxi nejen v rámci orgánů zúčastněných na konkrétním řízení. Následují kategorie:

- B – významná rozhodnutí nezařazená do skupiny A,
- C – ostatní rozhodnutí řešící hmotněprávní otázku, nepatří-li do skupin A nebo B, a
- D – věci výkonu rozhodnutí a ostatní rozhodnutí řešící procesní problematiku, nepatří-li do skupin A nebo B.¹⁴⁹
- Zbylé kategorie E (rozhodnutí procesní povahy, jimiž se nerozhoduje ve věci samé) a EU (rozhodnutí, v nichž bylo užito práva Evropské unie, která nicméně bývají současně zařazena do jedné ze čtyř kategorií výše), nebudou do srovnání zařazeny.

Tabulka níže představuje srovnání poměru rozhodnutí zařazených do představených kategorií v rámci rozhodnutí o dovolání (spisový znak Tdo) a v rámci rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona (spisový znak Tz). Na první pohled je zřejmé, že procento rozhodnutí z celku, která byla zařazena do kategorií nejvyšší důležitosti A a B, je u obou opravných prostředků téměř totožné a obdobné poměry se vyskytují i u nižších kategorií rozhodnutí. Nelze tak jednoznačně uzavřít, že by ve srovnání s dovoláním rozhodování o stížnostech pro porušení zákona produkovalo méně judikatorně významná rozhodnutí, nelze však tvrdit ani opak.

Kategorie	Tdo	v %	Tz	v %
A	49	4,4 %	5	4,6 %
B	8	0,7 %	1	0,9 %
C	415	37,6 %	42	38,9 %
CD	164	14,9 %	6	5,6 %
D	468	42,4 %	54	50,0 %
Celkem	1104		108	

Tabulka 2 – Srovnání kategorií rozhodnutí pod značkou Tdo a Tz (rok 2023)

¹⁴⁹ NEJVYŠŠÍ SOUD. *Obsah databáze rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu*. 2025. Online. Dostupné z: <https://www.nsoud.cz/napoveda-rozhodnuti-a-stanoviska/obsah-databaze-rozhodnuti-a-stanovisek-nejvyssiho-soudu>. [cit. 2025-04-03].

7. Budoucnost stížnosti pro porušení zákona: úvahy *de lege ferenda*

Jak dnes tedy, ve světle uvedeného, zapadá stížnost pro porušení zákona do současného znění trestního řádu? A měla by být zachována v rámci budoucího přepracování trestního řádu, byť se s ní v rekodifikačních pracích již několik let spíše nepočítá? Níže představím možná východiska jednotlivých sporných témat, která bývají v souvislosti se stížnostmi nejčastěji skloňována.

7.1. Stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného

Snad již od počátku existence České republiky jako demokratického právního státu zaujímala většinová část odborné veřejnosti negativní postoj ke stížnosti pro porušení zákona podávané v neprospěch obviněného. Ten pak vyvrcholil zrušením ustanovení § 272 trestního řádu, které tuto kasační a apelační pravomoc Nejvyššího soudu při rozhodování o stížnosti pro porušení zákona zakotvovalo, nálezem Ústavního soudu č. 424/2001 Sb. (viz podkapitola 3.1.2.).

Jeho závěry jsou v tomto směru stále relevantní za současného stavu trestního řádu, více než dvacet let od již tehdy plánovaného zavedení dovolání, plnohodnotného mimořádného opravného prostředku, ke kterému mají na rozdíl od stížnosti pro porušení zákona přístup strany předchozího trestního řízení, a sice jak státní zastupitelství, tak obviněný. Ten může dovolací řízení nejen sám iniciovat, ale zároveň je v něm nadán plnými procesními právy. U dovolání v neprospěch obviněného je tak oproti stížnosti pro porušení zákona zásada rovnosti zbraní zachována.

Stížnost pro porušení zákona podaná v neprospěch obviněného v současnosti nemůže vést k nápravě napadeného rozhodnutí, i pokud by ve věci k porušení zákona skutečně došlo. Příslušný rozsudek Nejvyššího soudu bude obsahovat toliko tzv. akademický výrok podle § 268 odst. 2 trestního řádu, o tom, že k porušení zákona došlo, ale nikoliv již další výrok o zrušení nebo změně dotyčného rozhodnutí.

Domnívám se, že po zrušení kontroverzního § 272 došlo k odstranění primárního problému fungování stížnosti pro porušení zákona v demokratickém právním státě, a sice možnosti výkonné moci zasáhnout do pravomocného rozhodnutí s negativními následky pro obviněného, aniž by měl on sám k tomuto prostředku zaručený přístup. Bez tohoto prvku se koncepce stížnosti pro porušení zákona opět přiblížila subsidiárnímu mimořádnému opravnému prostředku, kterým byla v pojetí řádu soudu trestního účinného na našem území v době pozdní rakouské monarchie a následně Československé republiky před rokem 1948 (viz podkapitola 3.4.). Podobá se tak více současné

rakouské zmateční stížnost pro zachování zákona než pouhému reliktu z doby socialismu, kterým bývá v odborné literatuře často nazývána.

V této souvislosti bych chtěla ještě poukázat na to, že zrušený § 272 poskytoval Nejvyššímu soudu v určité lhůtě *možnost* postupovat podle § 269 odst. 2 až § 271 trestního řádu i v případě porušení zákona ve prospěch obviněného. Tato stejná ustanovení však Nejvyššímu soudu v případě, že rozsudkem vysloví porušení zákona *v neprospěch obviněného*, zrušení vadného výroku napadeného rozsudku přímo *ukládají*.¹⁵⁰ Tj. v případě, že Nejvyšší soud vysloví porušení zákona v neprospěch obviněného, musí vždy zároveň i zasáhnout do právní moci napadeného rozhodnutí, bez ohledu na to, zda je to vzhledem k povaze takového porušení nebo okolnostem konkrétního případu, vůbec potřebné, hospodárné či přínosné.

Pokud bude stížnost pro porušení zákona v trestním řádu i nadále zachována, stálo by za zvážení, zda neumožnit Nejvyššímu soudu vynést tzv. akademický výrok i v případě vyslovení porušení v neprospěch obviněného. Tím by bylo Nejvyššímu soudu umožněno vyslovit porušení zákona výrokem, a tedy nejen v odůvodnění zamítavého usnesení, i tehdy, kdy sice při přezkumu konkrétního napadeného rozhodnutí porušení zákona shledá, ale zároveň v daném případě upřednostní požadavek stability a nezměnitelnosti pravomocného rozhodnutí soudu nad jeho dokonalou zákonností. Přezkoumání takové věci by ani za současné úpravy nevyústilo ve zrušení či změnu napadeného rozhodnutí, tj. nenaplnilo by nápravnou funkci stížnosti pro porušení zákona, ale takto by byl alespoň posílen jeho případný judikaturní význam.

Věta první § 269 odst. 2 by pak mohla znít:

*„Byl-li však porušen zákon v neprospěch obviněného **takovým způsobem, že na právní moci napadeného rozhodnutí nelze nadále trvat**, zruší Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v § 268 odst. 2 napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.“*

7.2. Stížnost pro porušení zákona proti rozhodnutí v přípravném řízení

Stížností pro porušení zákona je možné napadnout blíže nespecifikovaný okruh pravomocných rozhodnutí soudu nebo státního zástupce. Jak bylo již shrnuto v podkapitole 2.2.3., plní stížnost pro porušení zákona v systému mimořádných opravných prostředků roli prostředku subsidiárního, sloužícího k nápravě rozhodnutí, k jejichž nápravě není možné použít prostředku

¹⁵⁰ Srov. věta první § 269 odst. 2 trestního řádu: *„Byl-li však porušen zákon v neprospěch obviněného, **zruší** Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v § 268 odst. 2 napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející.“*

specializovaného. Totéž platí i pro nápravu vadných rozhodnutí státních zástupců, kdy, pokud se jedná o formu rozhodnutí podléhající mimořádnému kasačnímu oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a, není proti nim stížnost pro porušení zákona přípustná.

Přesto nemalá část stížností pro porušení zákona proti rozhodnutím státních zástupců, § 174a nepokrytým, pravidelně směřuje a Nejvyšším soudem jim bývá vyhověno. V roce 2023 šlo o 15 stížností pro porušení zákona (14 %) (viz podkapitola 6.2.), z nichž 14 vyústilo ve vyslovení porušení zákona v neprospěch obviněného a pouze jedna byla Nejvyšším soudem zamítnuta. Ve všech případech bylo napadeným rozhodnutím usnesení, kterým byla zamítnuta stížnost proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání. Proti takovému rozhodnutí přípustný žádný řádný opravný prostředek,¹⁵¹ ani se nejedná o rozhodnutí zrušitelné nejvyšším státním zástupcem podle § 174a.

Nejčastěji (viz graf v podkapitole 6.4.2.) bylo shledáno porušení zákona v § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu, podle něhož je k rozhodování o stížnosti proti usnesení policejního orgánu, k němuž dal státní zástupce souhlas nebo pokyn, příslušný jeho nadřízený státní zástupce (7 případů). Dále se objevovalo též nezákonné zamítnutí stížnosti jako podané neoprávněnou osobou (2 případy) nebo jako podané opožděně (2 případy). Dvakrát bylo také zrušeno usnesení státního zastupitelství, které ve věci nebylo příslušné k výkonu dozoru.

Aktuální verze návrhu nového trestního řádu (k 14. 10. 2022) počítá s rozšířením mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce i na nezákonná rozhodnutí o odložení věci, a na žádost také na usnesení, kterými o stížnosti „rozhodl státní zástupce, ačkoli k takovému rozhodnutí měl být příslušný státní zástupce nadřízeného státního zastupitelství nebo soudce pro přípravné řízení“.¹⁵² Toto vnímám jako krok správným směrem, kdy by se o nezákonnostech v rozhodnutích v rámci přípravného řízení rozhodovalo uvnitř soustavy státních zastupitelství, a nejvyšší státní zástupce by taková rozhodnutí mohl pružně rušit sám bez nutnosti přezkumu mnohdy jednoduchých a zjevných vad před Nejvyšším soudem a bez potřeby zapojení Ministerstva spravedlnosti.

¹⁵¹ Srov. § 141 odst. 2 trestního řádu.

¹⁵² Srov. § x27 odst. 3. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Aktuální verze návrhu nového trestního řádu*. Rekodifikace trestního práva procesního. Online. In: justice.cz. [Online] 2025. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [cit. 2025-04-14].

Ať už cestou menší včasější novely anebo v rámci plánované rekodifikace, oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a by jistě rozšířeno být mělo. Okruh rozhodnutí státních zástupců, proti kterým není přípustná běžná stížnost proti usnesení, a přesto mohou trpět zjevnými vadami, je širší než taxativní výčet rozhodnutí v platném znění § 174a odst. 1 trestního řádu, ale také širší než okruh rozhodnutí, proti kterým by mohlo být mimořádné kasační oprávnění nejvyššího státního zástupce přípustné podle aktuálního návrhu nového trestního řádu.

V kontextu výše nastíněných pochybení, která bývají v současnosti řešena stížnostmi pro porušení zákona, se nabízí umožnit nejvyššímu státnímu zástupci rušit zjevně nezákonná rozhodnutí o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání obecně, a zvážit, zda využití tohoto oprávnění skutečně podmiňovat v krátké lhůtě podaným podnětem od stěžovatele, anebo zda neumožnit nejvyššímu státnímu zástupci takto postupovat z moci úřední (např. dozví-li se o nezákonnosti po stanovené lhůtě nebo z jiného zdroje).

Dostatečným rozšířením oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a by bylo možné zcela nahradit roli stížnosti pro porušení zákona v přípravném řízení, neboť by vzhledem k jeho poměru speciality ke stížnosti pro porušení zákona byla její přípustnost proti rozhodnutím státních zástupců prakticky negována (vyjímaje její přípustnost proti nezákonnému užití oprávnění podle § 174a samotného). Rušení nezákonných rozhodnutí v přípravném řízení bez zapojení Nejvyššího soudu by pak vedlo jednak k jeho menšímu zatížení a zároveň větší efektivitě a rychlosti přezkumu takových rozhodnutí.

Jak již bylo nastíněno v podkapitole 1.4., i zrušovací usnesení podle § 174a může být zatíženo vadou, zejména může jít o nedodržení lhůty k jeho vydání. V případě zrušení stížnosti pro porušení zákona (nebo jejího omezení pouze na rozhodnutí soudů), by jediným oprávněným prostředkem proti takovému nezákonnému rozhodnutí zůstala ústavní stížnost. Lze nicméně takovou eventualitu zvážit zavedení zvláštního dovolacího důvodu po slovenském vzoru (viz podkapitola 4.1.2.).

7.3. Omezení podání stížnosti pro porušení zákona lhůtou

V minulosti byla na dodržení šestiměsíční lhůty k podání vázána přípustnost stížnosti pro porušení zákona podávané v neprospěch obviněného, o čemž svědčí i např. momentálně

rudimentární ustanovení § 268 odst. 1 písm. b) trestního řádu.¹⁵³ Jak prospěšné by bylo zavedení nějaké omezující lhůty za současné situace?

Zprvu je třeba upozornit, že zavedení jakékoliv rozumné lhůty, by mělo za následek ztrátu jedné z funkcí stížnosti pro porušení zákona, kterou je náprava historických nezákonností. Stížností pro porušení zákona v takových věcech bylo v roce 2023 podáno 8 (7,4 %), z čehož 2 směřovaly proti nesprávnému, resp. neúplnému rozhodnutí rehabilitačního soudu, které z původního nezákonného rozhodnutí sice zrušilo výrok o trestu, avšak ponechalo v platnosti nezákonný výrok o vině. Pro srovnání, podle před deseti lety publikované analýzy stížností pro porušení zákona podaných v období od července 2012 do srpna 2013, tedy opět v rozmezí jednoho roku, proti takovýmto rozhodnutím směřovalo 9 (11,25 %)¹⁵⁴ z nich. I v současné době je tak tzv. rehabilitační účel stížnosti pro porušení zákona do jisté míry aktuální.

Na druhou stranu je však na místě rovněž zvážit smysluplnost rušení těchto dnes již letitých rozhodnutí, od jejichž vydání zpravidla uplynulo přes třicet pět let, a kdy zároveň takové podněty nezdědka směřují ve prospěch dávno zesnulých osob. Ačkoliv podání stížnosti pro porušení zákona smrt obviněného, v jehož neprospěch byl zákon porušen, nebrání, spatřuji v takových případech rozdíl mezi společenským přínosem zrušení rozhodnutí současné justice, a zrušení desítky let starého rozhodnutí soudu Československé socialistické republiky, jejíž totalitní režim byl současnou státní mocí opakovaně odsouzen a prohlášen za protiprávní, jako například zákonem č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Případná ztráta této okrajové funkce stížnosti pro porušení zákona v důsledku jejího případného omezení lhůtou se tak zdá být poměrně únosná.

Z grafu prezentovaného v podkapitole 6.1. dále vyplývá, že v roce 2023 bylo 79 % stížností pro porušení zákona napadených rozhodnutí vydáno mezi lety 2020 až 2023, přičemž nejvíce z nich pocházelo právě z roku 2020. Zde se nelze vyhnout ohlédnutí se za slovenskou lhůtu k podání dovolání, která shodou okolností činí pro všechny oprávněné právě tři roky, a to i v případě dovolání podaného ministrem spravedlnosti. (viz podkapitola 4.1.1.)

Na tomto místě se tedy nabízí omezit podání stížnosti pro porušení zákona právě například tříletou lhůtou od právní moci napadeného rozhodnutí, anebo naopak rozšíření lhůty k podání

¹⁵³ „[Nejvyšší soud zamítne stížnost pro porušení zákona.] byla-li podána opožděně,“

¹⁵⁴ VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 292.

dovolání. Data prezentovaná v podkapitole 6.3. demonstrují, že ačkoliv v nadpoloviční většině věcí, v nichž byla stížnost pro porušení zákona v roce 2023 podána, by bývalo bylo možné zároveň podat dovolání, skutečně se tak stalo pouze ve třech případech (příčemž ve všech třech bylo dovolání odmítnuto ještě před podáním stížnosti pro porušení zákona, a v žádném nedošlo k jejich společnému projednání).

Alternativou k omezení stížnosti pro porušení zákona lhůtou mohlo by tak mohlo být rozšíření lhůty pro podání dovolání, ať už plošně, nebo ve vybraných případech, například došlo-li do určité doby po vydání rozsudku k zásadní změně související judikatury (toto by se mohlo týkat krátkodobých trendů, které byly stručně charakterizovány v podkapitole 5.2.).

7.4. Podmínění podání stížnosti pro porušení zákona předchozím vyčerpáním řádných opravných prostředků

Rozsudkem o stížnosti pro porušení zákona bývá nezřídka shledáno porušení zákona v rozhodnutí, které nabylo právní moci již v prvním stupni poté, co obviněný nevyužil práva proti němu podat opravný prostředek. V roce 2023 tomu tak bylo mj. u 15 trestních příkazů (ze 17 stížností pro porušení zákona), proti kterým nebyl včas podán odpor, a to nejčastěji z důvodu uložení trestu v takové výměře, ve které jej není možné trestním příkazem uložit¹⁵⁵ (5 výskytů). Proti rozsudku soudu prvního stupně, proti kterému nebylo podáno dovolání, stížnost pro porušení zákona úspěšně směřovala v 35 případech (z 36 stížností pro porušení zákona).

Celkem se tak vyskytlo 61 případů (56 %), kdy byla stížnost pro porušení zákona podána ve věci, kde předtím nedošlo k vyčerpání řádných opravných prostředků (a vytýkané vady by pouze ve 12 z nich nebylo teoreticky možné napravit cestou dovolání, dospělo-li by řízení do takového stádia). Počet podaných stížností pro porušení zákona by se tak snížil až o více než polovinu, pokud by bylo jejich podání podmíněno předchozím vyčerpáním řádných opravných prostředků v řízení.

Jelikož je ministr spravedlnosti osobou stojící mimo původní trestní řízení, a tedy nemá vliv na včasné a účinné využívání řádných opravných prostředků žádnou ze stran, uvažujeme, že v případě podání stížnosti pro porušení zákona ve prospěch obviněného by byl omezen jejich vyčerpáním na jeho straně. V případě jejího podání v neprospěch obviněného pak vyčerpáním opravných prostředků na straně státního zástupce, popřípadě na straně třetí osoby, směřovala-li by

¹⁵⁵ Srov. § 314e odst. 2 trestního řádu.

stížnost pro porušení zákona v její prospěch. V případě stížnosti pro porušení zákona ve prospěch i v neprospěch pak patrně na obě strany.

Z výše uvedeného je nepochybné, že obvinění ve značném množství případů dostatečně nevyužívají řádných opravných prostředků, kterými by potenciálně mohli dosáhnout nápravy ještě před vstupem rozhodnutí do právní moci. Rovněž z těchto údajů, ostatně i z celkového přehledu orgánů, od nichž napadaná rozhodnutí nejčastěji vycházejí (viz podkapitola 6.2.), vyplývá, že k přehlédnutí nezákonností, jistě i přičiněním zanedbání uplatnění řádného opravného prostředku, dochází u trestných činů, o nichž v prvním stupni rozhoduje okresní soud, tj. u přečinů, u nichž není dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 trestního řádu.

Nejméně ve 22 z těchto případů se současně obviněný vzdal práva na podání odvolání podle § 129 odst. 2 trestního řádu; v 18 z nich se jednalo o tzv. covidové krádeže; ve všech případech šlo nicméně o rozhodnutí vydaná až po datu judikátu Nejvyššího soudu ohledně použití § 205 odst. 4 písm. b), tj. v dané době již neexistovala právní nejistota ohledně aplikace daného ustanovení a tito obvinění by tak bývali mohli důvodně očekávat, že případné odvolání, popř. dovolání ve věci by tak bývalo bylo úspěšné.

Právo na právní pomoc (nikoliv povinnost ji mít) v řízení před soudem má obviněný vždy.¹⁵⁶ Obhájce mít musí pouze v případech stanovených zákonem,¹⁵⁷ a i tehdy má přednost zvolení vlastního obhájce před jeho ustanovením soudem.¹⁵⁸ Jinými slovy, obviněnému teoreticky nic nebrání, aby sám nebo prostřednictvím obhájce proti nepříznivému výsledku řízení včas brojil, a dosáhl jeho nápravy ještě před jeho nabytím právní moci nebo cestou jiného mimořádného opravného prostředku, který se v jeho dispozici nachází. Nevyužije-li těchto možností a soud ve věci dospěje k vadnému rozhodnutí, měl by nést následky své nečinnosti.

Takové logice lze vytknout nejméně dva nedostatky. Nejprve, v kapitole 1. byla vzpomínána úloha státního zastupitelství v trestním řízení jako zástupce státu při ochraně veřejného zájmu – tím je třeba rozumět nejen zájem na zamezování trestné činnosti, ale také na

¹⁵⁶ Srov. čl. 37 odst. 3 Listiny.

¹⁵⁷ Srov. čl. 40 odst. 3 Listiny; § 36, § 36a trestního řádu.

¹⁵⁸ Srov. § 38 odst. 1 trestního řádu.

spravedlivém potrestání pachatelů,¹⁵⁹ a rovněž tak na zachování zákonnosti¹⁶⁰ v soudním řízení. Je-li výsledkem řízení nezákonné rozhodnutí (bez ohledu na to, v čí prospěch či neprospěch), nejedná se pouze o selhání obhajoby jako procesní strany, ale obžaloby, resp. státu, rovněž. Je nutné rozlišit neúspěch v řízení, kdy se (kupříkladu i vinou nedostatečné činnosti obhajoby) nepodařilo zajistit dostatečný skutkový podklad pro rozhodnutí, a kdy došlo během něj k porušení konkrétních zákonných ustanovení.

Druhou výtkou pak je, že byť ústavní pořádek České republiky vyloženě nezakotvuje právo na mimořádné opravné prostředky, je zaručeno právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.¹⁶¹ Pokud je kupříkladu důsledkem nezákonného rozhodnutí nepodmíněný trest odnětí svobody ve dvojnásobné výměře než v jaké by mohl být uložen, pokud by bylo postupováno v souladu se zákonem, domnívám se, že je proti němu potřeba nějaký prostředek možné nápravy ponechat.

Stížnost pro porušení zákona je svěřena do rukou ministra spravedlnosti jako osoby na původním trestním řízení nezúčastněné, a je jedním z nástrojů, kterými může ministerstvo spravedlnosti naplňovat svůj úkol dbát o zachovávání zákonnosti v okruhu své působnosti a činit podle zákonů potřebná opatření k nápravě.¹⁶² Po celou dobu historie stížnosti pro porušení zákona, tak jak byla shrnuta v kapitole 3., šlo o mimořádný opravný prostředek, jehož použití zákonodárce cíleně umožňoval i tehdy, kdy strany původního řízení řádné opravné prostředky nevyčerpaly. Jde o projev účelu stížnosti pro porušení zákona coby nástroje sjednocování soudní praxe a dohledu nad zákonností soudního rozhodování.

Případné podmínění stížnosti pro porušení zákona předchozím vyčerpáním řádných opravných prostředků v původním řízení by tak zjevně šlo zcela proti smyslu a účelu tohoto institutu, a efektivně by se jednalo o její zredukování do podoby ministerského dovolání tak, jak ji dnes z části adaptuje slovenský trestní poriadok (viz podkapitola 4.1.1.). Tehdy by pak rozhodně bylo vhodnějším řešením spíše než stížnost pro porušení zákona v okleštěné podobě zachovat, ji

¹⁵⁹ Srov. § 1 odst. 1 trestního řádu.

¹⁶⁰ Srov. § 2 odst. 1 trestního řádu.

¹⁶¹ Srov. čl. 36, odst. 3 Listiny.

¹⁶² Srov. § 11 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

z trestního řádu zcela vypustit a co nejlépe ji vtělit do zbylých mimořádných opravných prostředků způsobu popsanými v této kapitole.

7.5. Kde je stížnost pro porušení zákona nenahraditelná?

V rámci úvah výše bylo mimo jiné pojednáno o možnostech, jak dosavadní stížnost pro porušení zákona vtělit do ostatních, specializovanějších mimořádných opravných prostředků, a tím snížit její nezbytnost. Rozšířením oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a by mohla být přestat přípustná stížnost pro porušení zákona směřující do valné většiny až do všech rozhodnutí státních zástupců (v roce 2023 14 % stížností pro porušení zákona). Rozšířením lhůty pro podání dovolání by zase mohlo dojít ke snížení počtu napadených rozhodnutí, jejichž náprava prostřednictvím dovolání by sice bývala byla možná, ale k jeho podání ve věci nedošlo (v roce 2023 56 % stížností pro porušení zákona).

Zbývá nicméně dalších 30 % nezákonných pravomocných rozhodnutí, u nichž náprava jiným mimořádným opravným prostředkem než stížností pro porušení zákona zdánlivě není možná. O jaká rozhodnutí se jedná?

Jak již bylo výše zmíněno, částečně jsou to rozhodnutí historická, kterých postupem času ubývá, nicméně nezanedbatelná část podaných stížností pro porušení zákona každý rok stále ještě směřuje právě proti nim. Nejde přitom vždy jen o nezákonná rozhodnutí soudů z doby minulého režimu, vyskytuje se též i nesprávné užití zákona v rehabilitačním řízení.

Celkem 17 rozhodnutí v nichž Nejvyšší soud v roce 2023 shledal porušení zákona na základě podané stížnosti pro porušení zákona, která nesměřovala ani proti rozhodnutím historickým, ani proti rozhodnutím státních zástupců, a přesto by jej nebylo možné napravit cestou dovolání, lze pro zjednodušení rozdělit do čtyř kategorií. Jedná se zpravidla o rozhodnutí postižená vadami, na něž se buď nevztahuje žádný dovolací důvod a/nebo o rozhodnutí, proti nimž není dovolání přípustné, jelikož nejde o rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 trestního řádu.

A. rozhodnutí trpící vadou spočívající ve výroku o trestu

- rozsudek, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, na jejímž základě byl obviněnému uložen trest v nezákonné výměře (*sp. zn. 3 Tz 1/2023*)
- usnesení, kterým byl uznán trestní příkaz slovenského soudu a bylo rozhodnuto o zajištění výkonu jím uloženého trestu v České republice v podle českého zákona nezákonné výměře (*sp. zn. 11 Tz 42/2023*)

B. rozhodnutí nezákonně upravující výkon trestu, vazby nebo zadržení

- usnesení, kterým bylo nezákonně rozhodnuto o vykonání podmíněně odloženého trestu/trestního opatření (*sp. zn. 8 Tz 89/2023, 4 Tz 93/2023, 11 Tz 30/2023*)¹⁶³
- usnesení, kterým bylo podmíněně upuštěno od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, za současného ponechání platnosti ostatních navazujících trestů stejného druhu (*sp. zn. 4 Tz 91/2023*)
- usnesení o osvědčení odsouzeného, aniž k tomu byly splněny zákonné podmínky (*sp. zn. 6 Tz 65/2023*)
- usnesení, kterým byla obviněná propuštěna ze zadržení z důvodu překročení zákonné lhůty podle § 77 odst. 1, ačkoliv byla zadržena opakovaně pro spáchání další trestné činnosti, čímž počala běžet nová lhůta (*sp. zn. 7 Tz 71/2023*)

C. rozhodnutí procesního charakteru

- usnesení, kterým vrchní soud rozhodl o věcné příslušnosti okresního soudu, ačkoliv byl věcně příslušný soud krajský (*sp. zn. 3 Tz 49/2023*)
- usnesení, kterým bylo rozhodnuto o vrácení věci k došetření státnímu zástupci, aniž by k tomu byly splněny zákonné podmínky (*sp. zn. 4 Tz 44/2023, 7 Tz 5/2023*)
- usnesení, kterým byla nezákonně zamítnuta stížnost obviněného proti usnesení jako podanou osobou neoprávněnou, jelikož se vzdal práva podat stížnost, ačkoliv tak učinil ve vztahu k odlišnému usnesení (*sp. zn. 6 Tz 70/2023*)

D. rozhodnutí, jimiž byl porušen zákon ve prospěch/neprospěch osoby, která nedisponuje oprávněním podat ve věci dovolání

- rozsudek, kterým byl uložen trest propadnutí věci, který postihoval i věci třetích osob (*sp. zn. 6 Tz 21/2023, 6 Tz 11/2023*)
- rozsudek, kterým byla nezákonně odsouzena již zrušená právnická osoba (*sp. zn. 15 Tz 9/2023*)
- usnesení, kterým byl poškozeným nezákonně přiznán nárok na náhradu nákladů na uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení (*sp. zn. 5 Tz 4/2023*)

¹⁶³ U těchto rozhodnutí nedošlo k porušení zákona v ustanoveních týkajících se výkonu trestu, nýbrž k porušení nutné obhajoby (dovolací důvod podle písm. c)), popř. k porušení ustanovení o přítomnosti obviněného ve veřejném zasedání (dovolací důvod podle písm. d)), avšak výsledkem bylo rozhodnutí upravující výkon trestu vydané na základě vadného procesního postupu.

Jak je zřejmé, skupina rozhodnutí, v nichž se stížnost pro porušení zákona s ostatními mimořádnými opravnými prostředky nepřekrývá, je skutečně různorodá.

Vady rozhodnutí zařazených do skupiny A by sice teoreticky mohly spadat pod dovolací důvod podle § 265b, odst. 1, písm. i) trestního řádu (uložení nezákonného trestu), nicméně jde v obou případech o formu rozhodnutí, proti níž není dovolání přípustné. Obdobně u rozhodnutí zařazených do skupiny B byl zpravidla splněn nějaký dovolací důvod, ale ve všech případech šlo o dovoláním nenapadnutelná usnesení.

Obdobně tomu je u skupiny C, zahrnující rozhodnutí procesního charakteru, která se již z povahy věci vymykají definici „rozhodnutí ve věci samé“ obsažené v § 265a odst. 1 trestního řádu. Na včasné nápravě těchto rozhodnutí dovoláním není naléhavý zájem, neboť se zpravidla jedná o rozhodnutí přechodného charakteru upravující podmínky vedení řízení, nicméně rozhodnutí o nich mohou stále sloužit k usměrňování soudní praxe. Výjimkou z tohoto pravidla mezi rozhodnutími zařazenými do této skupiny je rozsudek pod *sp. zn. 3 Tz 49/2023*, kterým bylo zrušeno usnesení vrchního soudu, jímž bylo rozhodnuto o věcné příslušnosti okresního soudu, ačkoliv byl věcně příslušný soud krajský – zde by v konečném důsledku ve věci rozhodoval nepřislušný soud, čímž by byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a), nicméně aby bylo možné tento nezákonný procesní postup napravit cestou dovolání, muselo by být vyčkáno následného rozhodnutí soudu, kterému byla věc přikázána, a dále odvolacího soudu. Záleží-li nezákonnost již v samotném rozhodnutí vrchního soudu o přikázání, jeví se náprava cestou stížnosti pro porušení zákona v tomto případě jako rychlejší a hospodárnější.

Konečně u rozhodnutí zařazených do skupiny D se projevuje zvláštní povaha stížnosti pro porušení zákona coby mimořádného opravného prostředku, k jehož podání je oprávněn ministr spravedlnosti jako osoba stojící mimo původní trestní řízení. Stížnost pro porušení zákona tak může podat také ve prospěch osob, které samy o sobě nejsou oprávněny rozhodnutí napadnout dovoláním, byť pro ně má přímé důsledky – např. rozsudky pod *sp. zn. 6 Tz 21/2023* a *6 Tz 11/2023* díky tomu mohly být zrušeny výroky o trestu propadnutí věci, jimiž bylo v důsledku nesprávného zjištění majetkových poměrů obviněného zasaženo do práv třetích osob. Dále je ministr oprávněn stížnost pro porušení zákona podat ve prospěch zemřelého obviněno, a analogicky též ve prospěch zaniklé právnické osoby, jak nedávno dovodil rozsudek ze dne 21. 6. 2023 pod *sp. zn. 15 Tz 9/2023*.

Do výčtu výše nebyl zařazen rozsudek pod *sp. zn. 3 Tz 58/2023* ze dne 30. 8. 2023, kterým bylo dosaženo nápravy rozsudku vyneseno na základě nesprávně procesně provedených důkazů,

na který by se podle platné právní úpravy uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, který byl však nově zaveden až s účinností od 1. 1. 2022,¹⁶⁴ zatímco napadené rozhodnutí bylo vyhlášeno dne 8. 12. 2020, tj. v době, kdy běžela lhůta pro podání dovolání, nebylo dovolání proti němu přípustné. I zde jde o klasický případ využití stížnosti pro porušení zákona coby subsidiárního mimořádného opravného prostředku, umožňujícího nápravu vad tam, kde je sice jednoznačný zájem na zákonnosti a správnosti napadeného rozhodnutí, avšak nejsou (alespoň ne ve lhůtě) splněny podmínky pro podání dovolání.

¹⁶⁴ Srov. čl. I, bod 32. zákona č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

8. Závěr

Význam stížnosti pro porušení zákona se v průběhu její existence – jak v současném trestním řádu, tak v trestním právu procesním platném na našem území obecně – posunul od klíčového institutu k subsidiárnímu nástroji nápravy méně častých vad pravomocných rozhodnutí, které nelze zhojit prostřednictvím jiných, více specializovaných mimořádných opravných prostředků. Ačkoliv její role v systému současného trestního práva procesního již není ústřední, nelze ji ještě považovat za institut nadbytečný, který by bylo žádoucí z trestního řádu bez dalšího vypustit.

První kapitola této práce byla zaměřena na vzájemný vztah ostatních mimořádných opravných prostředků a stížnosti pro porušení zákona. Tam, kde jsou splněny podmínky pro povolení obnovy řízení je stížnost pro porušení zákona nepřipustná, neboť jde o institut k ní speciální. Totéž platí pro přípustnost stížnosti pro porušení zákona proti usnesením státních zástupců spadajících do množiny rozhodnutí zrušitelných na základě mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu. Dovolání a stížnost pro porušení zákona se oproti tomu vzájemně nevylučují; zákon dokonce upřednostňuje jejich společné projednání, pokud jsou podány současně. Platí zde nicméně vázanost Nejvyššího soudu jeho vlastním, již dříve vysloveným právním názorem.

Druhá kapitola byla věnována specifikům stížnosti pro porušení zákona a podmínkám její přípustnosti a byly v ní charakterizovány vady rozhodnutí, k jejichž nápravě slouží. Rovněž byly vytyčeny tři hlavní funkce tohoto institutu, kterými jsou: náprava konkrétního nezákonného rozhodnutí, usměrňování soudní praxe a podpora spolupráce v rámci trestní justice, a v menší míře též náprava tzv. starých křivd. Na rozdíl od dovolání, které také směřuje k nápravě právních vad rozhodnutí, není stížnost pro porušení zákona omezena žádnou lhůtou k podání, ani taxativním výčtem důvodů, z nichž jí lze rozhodnutí napadnout; postačí porušení zákona pravomocným rozhodnutím, popř. v řízení, které předcházelo jeho vydání. K tomu, aby mohl Nejvyšší soud stížnosti pro porušení zákona vyhovět je zároveň za potřebí šetření převahy zájmu na správnosti a zákonnosti pravomocného rozhodnutí nad požadavkem jeho stability a nezměnitelnosti.

V rámci přehledu historického vývoje stížnosti pro porušení zákona byly popsány změny v subjektech aktivně legitimovaných k jejímu podání, v oprávnění k zásahu do výkonu trestu uloženého stížností pro porušení zákona napadeným rozhodnutím, a v projevech vyhovění stížnosti pro porušení zákona ve sféře obviněného, v jehož prospěch či neprospěch byla podána. Byly zde charakterizovány nesystémové prvky neslučitelné s ideou demokratického právního

státu, o které stížnost pro porušení zákona obohatily socialistické trestní řády, a které z platného znění trestního řádu opět již absentují. Současné pojetí stížnosti pro porušení zákona se tak dle mého přesvědčení mnohem více blíží zmateční stížnosti pro zachování zákona, kterou znal právní systém demokratického Československa a pozdního Rakouska-Uherska, jejímž primárním účelem bylo sjednocování judikatury a změnu původního rozhodnutí umožňovala toliko z úvahy Nejvyššího soudu a pouze ve prospěch obviněného.

Své kořeny sdílí český trestní řád se současným rakouským StGB a se slovenským trestným poriadkom. Provedená komparace poukázala na to, že v současném Rakousku platí téměř totožný systém mimořádných opravných prostředků jako před téměř sto lety na území České republiky. Slovenský trestný poriadok – již téměř dvacet let účinná rekodifikace zákona č. 141/1961 Sb., jehož platnost byla po rozdělení v roce 1993 zachována v obou republikách – stížnost pro porušení zákona oproti tomu formálně neobsahuje. Její prvky byly částečně vtěleny do mimořádného kasačního oprávnění generálního prokurátora, které je přípustné proti výrazně širšímu okruhu rozhodnutí než u nás, a částečně také do slovenského dovolání, které je možné podat ve tříleté lhůtě (na rozdíl od české dvouměsíční) a k jehož podání je kromě obviněného a nejvyššího státního zástupce na kvalifikovaný podnět oprávněn též ministr spravedlnosti, a to z rozšířených dovolacích důvodů.

Pátá kapitola práce pak byla věnována podnětům k podání stížností pro porušení zákona a jejich přezkumu. Představila konkrétní data o tom, kolik podnětů ministerstvo spravedlnosti ročně obdrží a zpracuje a jaké procento z nich vyústí v podání stížnosti pro porušení zákona. Dlouhodobě vysoká úspěšnost podaných stížností pro porušení zákona u Nejvyššího soudu (86,7 %) svědčí o tom, že ministři spravedlnosti se zpravidla řídí doporučeními odborníků z řad úřednického aparátu příslušného oddělení ministerstva a stanovisky státních zastupitelství, a napadají primárně taková rozhodnutí, u nichž je stížnost pro porušení zákona skutečně důvodná, než aby tento institut ve velkém zneužívali k osobním a politickým účelům. Stížnosti pro porušení zákona zároveň tvoří každoročně pouhý zlomek (5,4 %) agendy trestního kolegia Nejvyššího soudu, které dominuje nápad dovolání. V té souvislosti bylo konstatováno, že ve srovnání se zastoupením dovolání v nápadu Nejvyššího soudu Slovenské republiky se výrazně odlišná lhůta pro jeho podání nijak zásadně neprojevuje.

V šesté kapitole byly prezentovány výsledky analýzy 108 rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnostech pro porušení zákona vydaných v roce 2023, kterým bylo v 90 % případů vyhověno. Nejčastěji směřovaly proti rozhodnutím soudu prvního stupně. Všechna napadená rozhodnutí

státních zástupců byla usneseními o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, která nespádají do taxativního výčtu rozhodnutí zrušitelných na základě mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu. Pouze 16 % rozhodnutí přezkoumávaných v roce 2023 bylo starších 3 let a nejvíce napadených rozhodnutí bylo vydáno v roce 2020. U více než poloviny napadených rozhodnutí nedošlo k vyčerpání řádných opravných prostředků, zároveň však pouze 40 % vad by bývalo bylo možné zhojit dovoláním; to bylo skutečně podáno jen ve třech případech a ve všech bylo Nejvyšším soudem odmítnuto. Nejčastějšími vadami, které Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích o stížnostech pro porušení zákona v roce 2023 shledal, byly: nesprávná hmotněprávní kvalifikace skutku (40 výskytů, z čehož ve 25 případech šlo o tzv. covidové krádeže); rozhodnutí nepříslušným orgánem (11 výskytů, z toho v 9 případech se jednalo o nepříslušné státní zastupitelství); trest uložený v nezákonné výměře (9 výskytů) a chyba v ukládání souhrnného nebo společného trestu (7 výskytů). Závěrem byla stížnost pro porušení zákona srovnána s dovoláním z pohledu zařazení rozhodnutí Nejvyššího soudu o nich do kategorií podle významu řešené otázky, přičemž bylo uzavřeno, že v roce 2023 byl v rámci rozhodování o obou těchto mimořádných opravných prostředcích vydán obdobný objem nejvýznamnějších rozhodnutí v poměru k jejich celkovému počtu.

V závěrečné sedmé kapitole práce pak byly předesťeny úvahy o tom, jak by stížnost pro porušení zákona mohla být zakomponována do stávajícího mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce a do dovolání. Mohlo by se tak stát například cestou rozšíření okruhu rozhodnutí, proti kterým jsou tyto opravné prostředky přípustné anebo, v případě dovolání, také rozšířením lhůty k jeho podání. Pokud by mělo být podání stížnosti pro porušení zákona omezeno lhůtou, nabízí se vzhledem ke skladbě napadaných rozhodnutí lhůta tří let od jejich právní moci. Vycházejíc z historického vývoje a specifik stížnosti pro porušení zákona nicméně zaujímám názor, že bude-li stížnost pro porušení zákona v trestním řádu nadále zachována, nelze ji do budoucna podmínit předchozím vyčerpáním řádných opravných prostředků proti napadanému rozhodnutí, neboť tím by byla narušena integrita stížnosti pro porušení zákona jako samostatného mimořádného opravného prostředku, a tehdy by bylo vhodnější ji beze zbytku vtělit do institutů ostatních. Závěr kapitoly tvoří charakteristika oblasti rozhodnutí, jejichž náprava v současnosti jinak než stížností pro porušení zákona není možná, zpravidla protože jde o rozhodnutí ve formě nenapadnutelné dovolání nebo o taková, na něž se nevztahuje (nebo ve lhůtě pro podání dovolání nevztahoval) žádný dovolací důvod. Část těchto rozhodnutí je rovněž specifická tím, že jimi byl porušen zákon v neprospěch osoby, která právem na podání dovolání nedisponuje, jako je třetí

osoba, do jejíchž práv bylo zasaženo trestem propadnutí věci v důsledku nesprávného zjištění majetkových poměrů obviněného, zemřelá fyzická osoba nebo zrušená právnická osoba. Právě zde se nejvíce projevuje zvláštní povaha stížnosti pro porušení zákona coby mimořádného opravného prostředku, k jehož podání je oprávněn ministr spravedlnosti jako osoba stojící zcela mimo původní soudní řízení.

Stížnost pro porušení zákona dnes již nedosahuje takového významu jako v minulosti, přesto však zůstává přínosnou součástí současného systému mimořádných opravných prostředků. Ve své současné podobě nepředstavuje nesystémový relikv socialistické zákonitosti; naopak díky své relativně široké možnosti aplikace, společně s absencí lhůty pro její podání, představuje důležitou záruku zákonitosti a spravedlnosti, umožňující nápravu vadných rozhodnutí i v krajních případech. Jak již bylo uvedeno výše, má své přednosti a specifika, a v trestním řádu stabilně plní funkci doplňkového opravného prostředku.

Existují oblasti, ve kterých by realisticky mohlo její nápravnou funkci převzít mimořádné kasační oprávnění nejvyššího státního zástupce (prostředek hospodárnější a systematictější nápravy vadných rozhodnutí státních zástupců), a také oblasti, do kterých by mohla být rozšířena působnost dovolání (prostředek přístupný oběma základním stranám trestního řízení, zachovávající plná procesní práva obviněného). Jako jediný opravný prostředek však stížnost pro porušení zákona zároveň umožňuje pružnou odpověď na vady rozhodnutí zákonodárcem nepředpokládané, nástroj nápravy historických nezákonností, ale také záruku ochrany práv osob nedisponujících právem podat ve věci dovolání.

9. Seznam použitých zdrojů

9.1. Monografie, publikace, sborníky

1. ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022.
2. DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017.
3. FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2024.
4. FENYK, Jaroslav, HÁJEK, Roman; STRŽÍŽ, Igor a POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Díl 2, Trestní řád. Praha: Linde, 2010.
5. FENYK, Jaroslav, HAVLÍK, Tomáš a RŮŽIČKA Miroslav. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. Vydání druhé. Praha: C. H. Beck, 2004.
6. GŘIVNA, Tomáš s VANDUCHOVÁ, Marie. *Rekodifikace trestního práva procesního (aktuální problémy)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008.
7. HINTERHOFER, Hubert a OSHIDARI, Babek Peter. *System des österreichischen Strafverfahrens*. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2017.
8. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.9. 2023. Praha: Leges, 2023.
9. JELÍNEK, Jiří a ŘÍHA, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2023.
10. KORGÓ, Dušan a MARKOVÁ, Veronika. *Trestné právo procesné*. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017.
11. MÍŘIČKA, August. *Rakouské řízení trestní*. Třetí autorisované vydání. Praha: Všehrd, 1916.
12. STORCH, František. *Řízení trestní rakouské*. Díl II. Praha: nákladem Právnické jednoty, 1897.
13. ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck: 2013.
14. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
15. ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999.

16. ŠÁMAL, Pavel. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení*. Praha: Beck, 1999.
17. ŠIMOVČEK, Ivan a kol. *Trestné právo procesné*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019.
18. VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.
19. VISINGER, Radek. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

9.2. Časopisy a odborné články

1. DRÁPAL, Jakub a DUŠEK, Libor. *Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém*. Online. In: Legal Data Hub, Studie č. 1/2021. Dostupné z: <https://www.prf.cuni.cz/aktuality/tresty-za-nouzoveho-stavu-ndoreseny-problem-studie-legal-data-hub>.
2. HRACHOVEC, Petr. *Nový dovolací důvod v trestním řízení*. Online. In: Advokátní deník. 10. 9. 2022. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/10/novy-dovolaci-duvod-v-trestnim-rizeni/>. [cit. 2025-05-16].
3. KOTLÁN, Pavel. „Covidová“ krádež – vyřešený problém? *Časopis pro právní vědu a praxi*. Online. Brno: Masarykova univerzita, 2023, Roč. XXXI, č. 1, s. 187-201. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2023-1-7>. [cit. 2025-05-08].
4. KRATOCHVÍL, Vladimír. *1) Krádež, okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby*. Online. StZ. - Státní zastupitelství (Wolters Kluwer). Praha: Wolters Kluwer ČR, č. 5 (2021), s. 34. 17. 10. 2021. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/298518/1/2>.
5. PÚRY, František. *Několik prvních zkušeností s dovoláním v trestním řízení*. Online. Praha: C. H. Beck. *Právní rozhledy*, 2003, Roč. 11, č. 7, s. 349. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgnpxa4s7g5pxgxztgq4q&refSource=search&ols=pury%20dovolani&searchScope=all&searchType=normal>.
6. RATZ, Eckart. *Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes und Wirtschaftsstrafverfahren*. Österreichische Juristen-Zeitung, 2016, roč. 71, č. 16, s. 665–672. Dostupné z: https://strafrecht.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/i_strafrecht/Lewisch/ER/Nichtigkeitsbeschwerde_zur_Wahrung_des_Gesetzes_und_Wirtschaftsstrafverfahren.pdf.

7. VISINGER, Radek. *Vše, co advokát potřebuje vědět o stížnosti pro porušení zákona, ale nechce se zeptat.* Online. Bulletin-advokacie.cz. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. 26. 10. 2012. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vse-co-advokat-potrebuje-vedet-o-stiznosti-pro-poruseni-zakona-ale-nechce-se-zeptat>.
8. ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. *K negativním procesním souvislostem trestního stíhání zaniklé právnické osoby.* Online. 2. 11. 2023. StZ. - Státní zastupitelství (Wolters Kluwer). Praha: Wolters Kluwer ČR, č. 6 (2023), s. 33. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/323647/1/2#>.

9.3. Elektronické prameny, výroční zprávy, důvodové zprávy, ročenky

1. MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Štatistické údaje.* Online. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/analyticke-centrum/>. [cit. 2025-04-28].
2. MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Štatistické ročenky.* Online. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/stat/statr.htm>.
3. *Štatistické ročenky.* Online. Statistika a výkaznictví. InfoData. justice.cz. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>. [cit. 2024-04-28].
4. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Statistiky.* Online. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/Edit/ONEjvyssimsoudu~Statistiky?Open&area=O%20Nejvyšším%20soudu&grp=Statistiky&start=1&Count=10&lng=CZ. [cit. 2024-02-09].
5. NEJVYŠŠÍ SOUD. *Ročenky.* Online. Dostupné z: <https://www.nsoud.cz/pro-verejnost-a-media/poskytovani-informaci/rocenky>. [cit. 2025-04-28].
6. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, č. 152/1995 Dz.
7. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
8. Ústavnoprávní výbor Národnej rady Slovenskej republiky: *Spoločná správa výborov Národnej rady Slovenskej republiky k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a*

doplňa zákon č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a doplňajú niektoré zákony* (tlač 106).

9. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.
10. Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 459/2011 Sb., změna zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) a některých dalších zákonů.
11. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Sdělení Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. 3. 2020 k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu*. Dostupné online z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/sdeleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovednosti-behem-nouzoveho-stavu>.
12. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19)*. 29. 7. 2021. In: justice.cz. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/12681/715672/Obecné+stanovisko+SPZ+%28nouzový+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>. [cit. 2025-05-08].
13. GRŮVNA, Tomáš. *Spravedlnost je pomalá*. Rozhovor pro magazín Právní rádce. Nekvasilová, Adéla. Online. Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin. Praha: *Economia*, č. 6 (2021), s. 11. Dostupné z: <https://pravniradce.ekonom.cz/c1-66936560-spravedlnost-je-pomala>.
14. Online diskusní setkání „*Rekodifikační čtvrtky*“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. *Tematický okruh: Úvod – zejména důvody, koncepce, průběh kodifikačních prací*. Záznam z diskusního setkání na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, referujícími byli Prof. JUDr. Pavel ŠÁMAL, Ph.D. a JUDr. Bc. Jiří ŘÍHA, Ph.D. Praha 20. 10. 2022. Dostupné online z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-20-10-2022-714.html?action=844c9280>.
15. Online diskusní setkání „*Rekodifikační čtvrtky*“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. *Tematický okruh: Opravné prostředky*. Záznam z diskusního setkání na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, referujícími byli JUDr. František PÚRY, Ph.D. a JUDr. Martin RICHTER, Ph.D. Praha 13. 4. 2023. Dostupné online z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>.

16. CIESLAR, Jan. *Česko a Slovensko mají stále mnoho společného*. Online. In: Český statistický úřad. 1. 2. 2023. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/produkty/cesko-a-slovensko-maji-stale-mnoho-spolecneho>. [cit. 2025-05-13].
17. Vláda Slovenskej republiky: Dôvodová správa k zákonu č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, č. 152/1995 Dz.
18. VALČEK, Adam. *Je chyba, že ministerstvo mlčí o dôvodoch dovolania v prospech Kováčika. V iných krajinách vysvetľujú viac*. Online. Magazín Kontext. 11. 8. 2024. Dostupné z: <https://magazinkontext.sk/je-chyba-ze-ministerstvo-mlci-o-dovodoch-dovolania-v-prospech-kovacika-v-nych-krajinach-vysvetluju-viac/>. [cit. 28.04.2025].
19. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Stížnosti pro porušení zákona*. Online. In: justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruseni-zakona>. [cit. 2025-04-01].
20. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Galerie ministrů spravedlnosti od roku 1989 do současnosti*. Online. Ministryně a ministři spravedlnosti. In: justice.cz. 2025. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/historie/-/clanek/galerie-ministru-spravedlnosti>. [cit. 2025-04-17].
21. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktuální verze návrhu nového trestního řádu*. Rekodifikace trestního práva procesního. Online. In: justice.cz. [Online] 2025. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [cit. 2025-04-14].
22. NEJVYŠŠÍ SOUD. Obsah databáze rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu. 2025. Online. Dostupné z: <https://www.nsoud.cz/napoveda-rozhodnuti-a-stanoviska/obsah-databaze-rozhodnuti-a-stanovisek-nejvyssiho-soudu>. [cit. 2025-04-03].

9.4. Právní předpisy

1. RAKOUSKO-UHERSKÁ MONARCHIE. Zákon č. 119/1873 ř. ž., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.
2. 119. Gesetz vom 23. Mai 1873, betreffend die Einführung einer Strafproceß-Ordnung. In: Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Dostupné z: <https://www.koeblergerhard.de/Fontes/StPOOE1873.htm>. [cit. 2025-02-09].
3. Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).
4. Zákon č. 67/1952 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád.

5. Zákon č. 64/1956 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).
6. Zákon č. 57/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
7. Zákon č. 149/1969, kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
8. Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.
9. RAKOUSKÁ REPUBLIKA. Spolkový zákon BGBl. Nr. 60/1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>. [cit. 2025-02-09].
10. Zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci.
11. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky.
12. Zákon č. 25/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).
13. Zákon č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.
14. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.
15. Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.
16. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.
17. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.
18. Zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů a evidenci přestupků.
19. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.
20. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
21. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).
22. SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

23. Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2006, o stížnosti pro porušení zákona.
24. Zákon č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
25. Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.
26. Kancelářský a spisový řád Nejvyššího soudu sp. zn. S 20/2018, ve znění dodatku č. 1 ze dne 30. 4. 2019.
27. Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
28. Zákon č. 422/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
29. Pokyn č. 12/2023 Ministerstva spravedlnosti ze dne 8. ledna 2024, č. j. MSP-68/2023-ORLZ-ORG/42, kterým se vydává Organizační řád Ministerstva spravedlnosti.
30. Příloha I k Organizačnímu řádu Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. prosince 2024, č. j. MSP-32/2024-ORLZ-ORG/16, Obsahová náplň činnosti organizačních útvarů Ministerstva spravedlnosti. Online. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/documents/d/msp/priloha-i-or-2025>.
31. SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (v znení č. 41/2024 Z. z., 215/2024 Z. z.).

9.5. Judikatura

1. Stanovisko pětičlenného senátu Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky z 31. 1. 1991, č. j. St 3/90, uveřejněné pod č. 19/1991 Sb. rozh. tr., sv. 4-5/1991.
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1999, sp. zn. 7 Tz 188/99, uveřejněné pod č. 13/2001 Sb. rozh. tr., sv. 3/2001.

3. Nález Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, uveřejněný ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 424/2001 Sb.
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 32/2003.
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 58/2003.
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 4 Tz 30/2004.
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 4 Tz 224/2003.
8. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 97/2005, uveřejněné pod č. 6/2006 tr. Sb. rozh. tr., sv. 1/2006.
9. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 4 Tz 19/2005.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2005, sp. zn. 4 Tz 134/2005, uveřejněné pod č. 56/2006 Sb. rozh. tr., sv. 10/2006.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 4 Tz 61/2006, uveřejněné pod č. 13/2007 tr. Sb. rozh. tr., sv. 3/2007.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. II. ÚS 655/11, uveřejněný pod č. 144/2011 Sb. n. u. ÚS, sv. 62/2011.
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2011, sp. zn. 3 Tz 92/2011.
14. Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. 6 Tdo 3/2016, uveřejněné ve Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR, pod č. 1/2017.
15. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018, uveřejněné pod č. 52/2019 Sb. rozh. tr., sv. 10/2019.
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 8 Tz 32/2019, uveřejněné pod č. 8/2020 Sb. rozh. tr., sv. 8/2020.
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.
18. Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, uveřejněný pod č. 19/2021 Sb. rozh. tr., sv. 4/2021.
19. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21, uveřejněný pod č. 130/2021 Sb. n. u. ÚS, sv. 107/2021.
20. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2023, sp. zn. 4 Tz 8/2023.
21. Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2023 sp. zn. 15 Tz 9/2023, uveřejněný pod č. 31/2023 Sb. rozh. tr., sv. 9/2023.
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2024, sp. zn. 8 Tz 45/2024, uveřejněné pod č. 18/2025 Sb. rozh. tr., sv. 4/2025.

10. Seznam analyzovaných rozhodnutí

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2023, č. j. 4 Tz 132/2022.
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2023, č. j. 4 Tz 122/2022-1404.
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2023, č. j. 3 Tz 28/2022-.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2023, č. j. 7 Tz 134/2022-33.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2023, č. j. 7 Tz 129/2022-777.
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2023, č. j. 8 Tz 135/2022-36.
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2023, č. j. 6 Tz 133/2022-.
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2023, č. j. 3 Tz 131/2022-529.
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2023, č. j. 3 Tz 126/2022.
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. února 2023, č. j. 6 Tz 3/2023-222.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. února 2023, č. j. 6 Tz 3/2023-225.
12. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2023, č. j. 8 Tz 6/2023-132.
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2023, č. j. 3 Tz 136/2022.
14. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2023, č. j. 5 Tz 4/2023-2093.
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2023, č. j. 4 Tz 15/2023-354.
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2023, č. j. 8 Tz 18/2023.
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. března 2023, č. j. 4 Tz 15/2023-371.
18. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. března 2023, č. j. 8 Tz 13/2023-355.
19. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. března 2023, č. j. 4 Tz 8/2023-98.
20. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. března 2023, č. j. 8 Tz 13/2023-358.
21. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2023, č. j. 7 Tz 5/2023-1784.
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2023, č. j. 6 Tz 26/2023-.
23. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2023, č. j. 8 Tz 18/2023-371.
24. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2023, č. j. 4 Tz 20/2023-79.
25. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2023, č. j. 5 Tz 10/2023-261.
26. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2023, č. j. 7 Tz 12/2023-403.
27. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2023, č. j. 6 Tz 16/2023-329.
28. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2023, č. j. 6 Tz 16/2023-333.
29. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. dubna 2023, č. j. 7 Tz 22/2023-24.

30. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2023, č. j. 4 Tz 25/2023-295.
31. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2023, č. j. 6 Tz 26/2023-.
32. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2023, č. j. 7 Tz 17/2023-1369.
33. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2023, č. j. 7 Tz 27/2023-57.
34. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2023, č. j. 3 Tz 1/2023-154.
35. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2023, č. j. 6 Tz 21/2023-3027.
36. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2023, č. j. 3 Tz 14/2023-.
37. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2023, č. j. 7 Tz 33/2023-141.
38. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2023, č. j. 8 Tz 34/2023-28.
39. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2023, č. j. 8 Tz 23/2023-171.
40. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2023, č. j. 4 Tz 39/2023-39.
41. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2023, č. j. 4 Tz 32/2023.
42. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2023, č. j. 6 Tz 37/2023-521.
43. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2023, č. j. 8 Tz 41/2023-251.
44. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2023, č. j. 5 Tz 38/2023-179.
45. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2023, č. j. 3 Tz 24/2023-352.
46. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2023, č. j. 3 Tz 19/2023-186.
47. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2023, č. j. 6 Tz 36/2023-6980.
48. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2023, č. j. 8 Tz 46/2023-408.
49. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2023, č. j. 8 Tz 28/2023.
50. Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 21. června 2023, č. j. 15 Tz 9/2023-2405, uveřejněný pod č. 31/2023 Sb. rozh. tr., sv. 9/2023.
51. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2023, č. j. 3 Tz 43/2023-171.
52. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2023, č. j. 3 Tz 31/2023-.
53. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2023, č. j. 6 Tz 11/2023-.
54. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2023, č. j. 11 Tz 30/2023-409.
55. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2023, č. j. 11 Tz 42/2023-52.
56. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2023, č. j. 5 Tz 48/2023-2638.
57. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2023, č. j. 4 Tz 44/2023-565.
58. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. července 2023, č. j. 7 Tz 40/2023-1508.
59. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2023, č. j. 8 Tz 52/2023-43.

60. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2023, č. j. 7 Tz 51/2023-107.
61. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2023, č. j. 4 Tz 59/2023-209.
62. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2023, č. j. 6 Tz 60/2023-38.
63. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2023, č. j. 3 Tz 35/2023-301.
64. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2023, č. j. 4 Tz 54/2023.
65. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2023, č. j. 4 Tz 64/2023.
66. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2023, č. j. 6 Tz 29/2023-1811.
67. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 2023, č. j. 8 Tz 62/2023-24.
68. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 2023, č. j. 7 Tz 45/2023-149.
69. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 2023, č. j. 7 Tz 56/2023-160.
70. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2023, č. j. 8 Tz 57/2023-531.
71. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2023, č. j. 4 Tz 50/2023-119.
72. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2023, č. j. 6 Tz 55/2023-.
73. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023, č. j. 6 Tz 80/2023-.
74. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023, č. j. 6 Tz 70/2023-119.
75. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023, č. j. 4 Tz 2/2023.
76. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023, č. j. 4 Tz 69/2023-179.
77. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2023, č. j. 3 Tz 49/2023-.
78. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2023, č. j. 3 Tz 58/2023-.
79. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2023, č. j. 3 Tz 63/2023-270.
80. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2023, č. j. 8 Tz 67/2023-29.
81. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2023, č. j. 8 Tz 72/2023-25.
82. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2023, č. j. 7 Tz 61/2023-56.
83. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2023, č. j. 3 Tz 68/2023-.
84. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2023, č. j. 4 Tz 64/2023.
85. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2023, č. j. 6 Tz 65/2023-138.
86. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2023, č. j. 4 Tz 74/2023-172.
87. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2023, č. j. 4 Tz 79/2023-276.
88. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2023, č. j. 7 Tz 71/2023-55.
89. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2023, č. j. 8 Tz 89/2023-449.

90. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2023, č. j. 8 Tz 83/2023-64.
91. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. října 2023, č. j. 8 Tz 88/2023-188.
92. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. října 2023, č. j. 6 Tz 75/2023-.
93. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2023, č. j. 7 Tz 66/2023-125.
94. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2023, č. j. 7 Tz 82/2023-152.
95. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2023, č. j. 3 Tz 68/2023-118.
96. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2023, č. j. 3 Tz 78/2023-374.
97. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2023, č. j. 7 Tz 87/2023-491.
98. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2023, č. j. 4 Tz 85/2023-398.
99. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2023, č. j. 3 Tz 53/2023-181.
100. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2023, č. j. 4 Tz 91/2023-41.
101. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2023, č. j. 7 Tz 76/2023-811.
102. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2023, č. j. 6 Tz 95/2023-.
103. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2023, č. j. 6 Tz 47/2023-4730.
104. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2023, č. j. 4 Tz 93/2023.
105. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 2023, č. j. 6 Tz 86/2023-.
106. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. listopadu 2023, č. j. 7 Tz 96/2023-232.
107. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2023, č. j. 3 Tz 73/2023-692.
108. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. listopadu 2023, č. j. 7 Tz 98/2023-137.
109. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2023, č. j. 4 Tz 101/2023.
110. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023, č. j. 3 Tz 84/2023-.
111. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023, č. j. 7 Tz 103/2023-17.
112. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023, č. j. 8 Tz 99/2023-992.
113. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2023, č. j. 3 Tz 100/2023-.
114. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. prosince 2023, č. j. 3 Tz 97/2023-.
115. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2023, č. j. 3 Tz 90/2023-174.
116. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2023, č. j. 6 Tz 102/2023-.
117. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2023, č. j. 7 Tz 108/2023-109.
118. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2023, č. j. 4 Tz 106/2023.

11. Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka 1 – Orgány, jejichž rozhodnutí byla napadána 48

Tabulka 2 – Srovnání kategorií rozhodnutí pod značkou Tdo a Tz (rok 2023) 54

Grafy

Graf 1 – Nejvyšší soud SR: srovnání nápadu SPZ a dovolání s celkovým nápadem trestního kolegia mezi lety 1999–2024 39

Graf 2 – Ministerstvo spravedlnosti ČR: Přijaté podněty, podané a úspěšné SPZ mezi lety 2000–2024 42

Graf 3 – Počet SPZ a dovolání v rámci celkového nápadu trestního kolegia Nejvyššího soudu mezi lety 1999–2023 46

Graf 4 – Rok vydání rozhodnutí přezkoumávaných v roce 2023 48

Graf 5 – Vyčerpání řádných opravných prostředků proti napadenému rozhodnutí 49

Graf 6 – Vztah vyčerpání řádných opravných prostředků ve věci k přípustnosti dovolání 50

Graf 7 – Obecné kategorie nezákonností 51

Graf 8 – Konkrétní kategorie nezákonností 53

Graf 9 – Přehled nezákonností v napadených rozhodnutích státních zástupců 53

Stížnost pro porušení zákona podle § 266 trestního řádu

12. Abstrakt práce v českém jazyce

Tato diplomová práce si klade za cíl zhodnotit současnou roli stížnosti pro porušení zákona § 266 v systému mimořádných opravných prostředků dostupných v rámci českého trestního řádu. Za tímto účelem nejprve definuje smysl a účel opravných prostředků, a konkrétněji pak mimořádných opravných prostředků v trestním řízení, a následně srovnává stížnost pro porušení zákona s instituty dovolání, obnovy řízení a oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a. Zaměřuje se přitom především na odlišnosti v jejich zákonné úpravě a ve skupinách vad, k jejichž nápravě byly určeny, a na to, do jaké míry se v praxi se stížností pro porušení zákona překrývají a/nebo doplňují. Prostor je dále věnován stížnosti samotné, charakteristice jejích funkcí a stručně i způsobu zpracovávání podnětů k jejímu podání. Dále práce předkládá historický přehled existence stížnosti v našem právním řádu, a poskytuje též srovnání se dvěma zahraničními úpravami trestního procesu, které s tou českou v kontextu stížnosti pro porušení zákona vývojově souvisejí. V teoretické části jsou pak předestřeny statistické údaje o rozhodnutích o stížnostech, která Nejvyšší soud vydal v roce 2023 (celkem 118 rozhodnutí, z toho 108 meritorních). Prezentovaná data přináší vhled do toho, jak velkou část nápadu Nejvyššího soudu stížnost skutečně tvoří, čím jsou charakteristická rozhodnutí, která bývají stížností napadána, a k nápravě jakých vad rozhodnutí stížnosti zpravidla spějí. Závěrem práce pak autorka v kontextu předložených informací zhodnocuje, do jaké míry je stížnost pro porušení zákona v současném trestním řízení ještě relevantní. Odpovídá rovněž na otázku, jaké důsledky by za platné právní úpravy mělo její úplné vypuštění z trestního řádu, ať už v rámci další velké novely anebo úplné rekodifikace. Součástí je též návrh de lege ferenda, jak by bylo možné oblast, v níž se stížnost pro porušení zákona se zbylými mimořádnými opravnými prostředky svou působností stále ještě nepřekrývá, do těchto ostatních institutů vtělit.

Klíčová slova:

stížnost pro porušení zákona, mimořádné opravné prostředky, vady rozhodnutí

Complaint against a violation of the law according to § 266 of the Code of Criminal Procedure

13. Abstract of the thesis in English

The aim of this diploma thesis is to evaluate the role of the complaint against a violation of the law according to § 266 in the system of extraordinary remedies available under the Czech Code of Criminal Procedure. Pursuing this goal, this thesis firstly defines the meaning and purpose of remedies, with special focus on the extraordinary remedies in criminal procedure, and afterwards provides a comparison of the complaint against a violation of the law with the extraordinary appeal, retrial and the supreme prosecutors right under § 174a. Emphasis is put on particular differences in the statutory regulation of these institutes, the groups of errors they are designed to remedy, and on the extent to which they overlap and/or complement the complaint against a violation of the law in practice. Part of the thesis has also been dedicated to the complaint itself, the characteristic of its functions and in short also to the manner of processing the motions for its filing. The thesis also includes an overview of the existence of the complaint in our legal system throughout its history and offers a comparative analysis with two foreign criminal procedure regulations, which are developmentally related to the Czech one in the context of the complaint against a violation of the law. The theoretical section of the paper then presents statistical data on the decisions on complaints issued by the Supreme Court in the year of 2023 (118 decisions in total, of which 108 were decisions on the merits). The data presented provides insight into the portion of the Supreme Court's workload comprised by the complaint, the usual characteristics of the decisions challenged by the complaint, and the kind of errors of decisions mostly remedied by complaint. In conclusion of the thesis, the author, in the context of the presented information, evaluates the extent to which the complaint against a violation of the law is still relevant in the current state of the criminal procedure. She also answers the question of what the consequences of its complete omission from the Code of Criminal Procedure under the current legal framework would be, either by the means of another major amendment or a complete recodification. The thesis also includes a *de lege ferenda* proposal as to how the area of errors rectifiable by the complaint against the violation of the law which still does not completely overlap with the other extraordinary remedies could be incorporated into these other institutions.

Keywords:

complaint against a violation of the law, extraordinary remedies, judicial errors